

6

XLVIII. LETNIK
SEPTEMBER 1965

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vsebina

Mnenja in kritike o lovu in lovstvu — Lenart Zupan	162
Jesenski zalaz — Slavko Kovač Kozorogi za novo kolonijo v Trenti — Dr. Vittorio Peracino	164
Muffloni v svetu in pri nas — Ivan Fabjan	167
Prispevek k spoznavanju zaje-davske favne divjega zajca — Dr. Janez Brglez	170
Ob dvajsetletnici osvoboditve — Vladimir Pleničar	172
Moji jerebi — Ing. Mirko Šušteršič	174
Rdeči rogači — Branko Galjot	175
Moji gamsi — Pavel Kunaver	177
Kinologija ob 20-letnici osvoboditve — Vladimir Pleničar	180
Po lovskem svetu	182
Čez Kirgizko stepo — Srečko Lapaine	182
Medvedka, ki smo ju udomačili — Tatjana Vončina	184
Iz lovskega oprtnika	186
Pesticidi — Ing. Mirko Šušteršič	187
Iz lovske organizacije	189
Jubilanti	190
Umrli	190
Lovska kinologija	191

»LOVCA« izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9, ki jo zastopa njen predsednik dr. Jože Benigar. — Uredniški odbor: Ivan Ferlež, Stefan Tausig, Rastko Bradaškja. Odgovorni urednik Ivan Ferlež. Vse gradivo za objavo pošiljajte Uredništvu Lovca, Ljubljana, Zupančičeva ul. 9 (soba 7), poštni predal 505, telefon 21-245. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Lovske družine plačujejo Lovski zvezi za vsakega svojega člana letni prispevek 2000 dinarjev, zato prejemajo njihovi člani »Lovca« brezplačno. — Sicer je celoletna naročnina za »Lovca« 1800 dinarjev, posamezna številka 150 dinarjev, celoletna naročnina za tujino 2500 dinarjev. — Mali oglasi in objave: do 15 besed 300, od 15 do 25 besed 400, od 25 do 35 besed 500 dinarjev itd. Hkrati z naročilom jih je treba tudi plačati. — Čekovni račun Lovske zveze Slovenije: 600-14-608-25. — Tiskala in klišeje izdelala Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Opozorilo sodelavcem!

Zaradi izplačila honorarja nam čimprej po objavi vašega članka, dopisa ali slike sporočite številko vašega žiro računa, oziroma nam pošljite izjavo, da tega niste dolžni imeti.

Skladno z odredbo o žiro računih (Uradni list SFRJ, št. 1 od 6. januarja 1965) mora imeti izjava sledeče besedilo: »Od 1. januarja tega leta pa do danes nisem imel skupaj s tem prejemkom za (navesti članek, sliko ipd.) toliko dohodkov, da bi presegali 100 000 dinarjev in bi bil zaradi njih moral odpreti žiro račun, ter ga zato nisem dolžan odpreti.«

Lovska zveza Slovenije

Prodajam tri nemške resaste ptičarje, poležene 28. jun. 1965; mati prav dobra, oče uvožen iz ZRN — boroveljsko brezpetelinko (Böhler jeklo) z menjalnimi cevmi 20 × 20 in 20 × 6,5 — 70 R ter strelnim daljnogledom 2 1/2 ×, vse odlično ohranjeno. Ivan Sekoranja, dipl. vet., Bizeljsko 67.

Krafkodlakega istrskega goniča zamenjam za terierja ali jazbečarja, oziroma prodajam. Miro Fišer, Vižmarje 63, p. Šentvid pri Ljubljani.

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

XLVIII. LETNIK ŠT. 6 SEPTEMBER 1965

Foto M. Kemperle

Mnenja in kritike o lovu in lovstvu

Lenart Zupan

Rek, da ni vsakdo lovec, ki lovsko obleko in puško nosi, se mi zdi še posebno umesten danes, ko je zelena bratovščina številčno tako zelo porasla, po lovski vrednosti, lovski zavednosti in prosvetljenosti pa je komaj bistveno napredovala.

Od začetnika, se pravi lovskega zelenca, do zgrajenega lovca je dolga pot. Šele po mnogoletni lovski praksi, ko si lovec pridobi vsestransko lovsko znanje in se odlikuje tudi v lovski pravičnosti, disciplini in etiki, ga lahko priznamo za zgrajenega lovca. Le-teh pa je od 12 000 članov komaj četrtina.

Res je sicer, da je bila pred pol stoletja kvaliteta lovcev v merilu vseh lovskih veščin in čednosti slabša; toda upoštevati moramo, da tedaj s strani oblasti ni bilo nikakih posebnih predpisov, če izvezamo obvezni lovopust. Pa tudi v organizacijskem pogledu je bilo lovstvo šele v razvoju (ustanovitev Slovenskega lovskega društva leta 1907, izid prve številke »Lovca« leta 1910).

Za neomejeno izkoriščanje posameznih lovišč so tedaj imeli možnost le petičneži, ki so pri dražbi lovišč izrinili ljubitelje lova, ker niso bili finančno dovolj močni.

Zakupodajnemu organu je bila edina briga, da je zakupnik redno plačeval letno zakupnino, za gospodarjenje v lovišču se pa ni brigal. Za odstrel posameznih vrst divjadi, bodisi številčno ali kakovostno, ni bilo nikake omejitve. Vse to je bilo prepuščeno dobri volji zakupnika. Kjer te dobre volje ni bilo in se je odstrel divjadi vršil prekomerno, zlasti ob koncu zakupne dobe, so bile posledice — prazna lovišča.

Navadno zakupniki sami niso zmogli lovišča dovolj izkoriščati, zato so pritegnili priložnostne lovce, pri čemer je bilo važno, da je bil pomagač dober strelec, medtem ko na druge lovske čednosti niso polagali posebne važnosti.

Pripominjam pa, da tega ne posplošujem, kajti bilo je tudi nekaj uvidevnih zakupnikov ali zakupnih družb, ki so z lovišči razmeroma dobro gospodarili. Da pa lovišča v tistih časih niso bila še bolj prazna, moramo pripisati dejstvu, da je bilo tedaj lovcev komaj tretjino današnjih.

V zadnjem polstoletju je lovstvo postopno pridobivalo ustrežnejše zakonite in organizacijske oblike z zakonom, s pravilniki in poslovniki o upravljanju in izkoriščanju lovišč ter gospodarjenju z divjadjo.

To so pozitivni činitelji, katerim nasproti so negativni, ki bolj ali manj kvarno vplivajo kot npr. združevanje zasebnih kmetijskih zemljišč v obdelovalne enote, odstranjevanje gozdičev, remiz in živih meja, mehanizacija poljskih del, uporaba strupenih gnojil, insekticidov ipd. Po drugi strani se nenehno večajo industrijske in prometne naprave in širijo naselja v predele lovišč. Vse to ogroža življenjske pogoje poljski divjadi. Podobno velja za gozdno divjad gradnja cest za motorna vozila skozi osrčje gozdov, postavljanje žičnic, gradnja planinskih domov, mehanizacija posekov in spravljanje lesa, turizem itd. Že samo pod avtomobilj gre na cestah po zlu mnogo divjadi.

Spričo teh in drugih negativnih činiteljev so, razumljivo, naša lovišča tudi prostorninsko vedno bolj omejena in s tem seveda tudi absolutni stalež divjadi.

Pred vsem tem pa moramo vzeti v obzir, da se število lovcev iz leta v leto večja, čeprav so za lovsko izživljanje vedno slabši pogoji. Nesporno je, da imamo med današnjim velikim številom članstva precej lovcev s podpoprečno lovsko kvalifikacijo. Taki lovci s pomanjkljivim lovskim znanjem in pomanjkljivo lovsko moralno se kaj radi hote ali nehote pregreše zoper lovski red in lovsko vest, zlasti če pri tem botruje lovska strast in so si svesti, da ne bodo disciplinsko odgovarjali.

Veliko je namreč storjenih lovskih prekrškov, ki ostanejo nekaznovani, še več pa je neodkritih grehov. Taki nekaznovani in neodkriti lovski prekrški doprinašajo velik delež k prej navedenim negativnim činiteljem v škodo lovišč.

So tudi primeri, da se kak lovec nehote pregreši zoper lovski red; največkrat je temu krivo pomanjkanje znanja lovskih predpisov in sklepov. To je le deloma opravičljivo, kajti vsak lovec jih pač mora poznati in spoštovati.

Poglejmo, kje so vzroki nezdravim razmeram v lovstvu in kaj bi bilo treba pokreniti za odpravo ali vsaj ublažitev teh ali onih nedostatkov.

Kar je šibkih točk, ki so posledica napredka civilizacije v kmetijstvu, gozdarstvu, gradnji, turizmu, motorizmu itd., lahko računamo, da se bo to bolj ali manj še stopnjevalo. V tem pogledu nam je pač prisojena podrejena vloga. Zato je količinska in kakovostna ohranitev divjadi odvisna od lovcev samih. Spričo naraščajočega števila lovcev in upadanja staleža zlasti nekaterih vrst divjadi, se pač moramo sprijazniti z manjšim izživljanjem v streljanju, pa več v gojitvi divjadi.

Trdim pa, da preobrazba lovcev v tej smeri kljub vsej lovski vzgoji ni zadovoljiva. Računam, da imamo 20 % z nadpoprečno lovsko kvalifikacijo, 30 % s poprečno in 50 % s podpoprečno. K lovцем s podpoprečno lovsko kvalifikacijo štejemo lovce začetnike brez lovskega izpita, lovce z izpitom (ker je ta zgolj teoretičen), ki prak-

tično ne obvladajo važnejših lovskih večšin (iztrebljanje in odiranje divjadi, naprava krmišč, solnic, prež itd.) ter tiste s pomanjkljivo lovsko pravičnostjo in disciplino. Za dvig lovske ravni bi bili med drugim potrebni tile ukrepi:

1. Sprejem članov v lovske družine naj ne bo šablonski. Resda včlanjenje v lovske družine po določilu zakona o lovu ni omejeno. Sprejem v članstvo bi morale družine znatno zaostriti, zlasti glede na značaj kandidata in resno voljo, da postane lovec.

2. Pri obravnavanju lovskih prekrškov naj disciplinske komisije objektivno in strogo nastopajo in mora biti vsaka familiarnost izključena. Tudi za ponovne manjše prekrške naj bo član izključen.

3. Lovski izpiti naj bodo v vseh predmetih temeljiti in strogi, izpraševalci pa res strokovnjaki v teoriji in praksi. Treba pa je izpize raz-

širiti tudi na praktične preizkušnje, vsaj o važnejših lovskih večinah (iztrebljanje, odiranje, poznanje sledov v naravi, vodenje psa po krvnem sledu ipd., naprava krmišča, solnice, preže, streljanje na umetne golobe in z risanico).

Danes imamo na voljo že toliko strelišč in tehničnih naprav, da so pravilne strelske vaje domala vsem mogoče.

4. Več sistematične in resne vzgoje po lovskih družinah s predavanji, strokovnimi pogovori, praktičnimi instrukcijami v lovišču, z lovskimi knjižicami.

Ako se bodo pristojni lovski organi z vso resnostjo lotili pod 1—4 nakazanih ukrepov, bo število 50 odstotkov podpoprečnih lovcev kmalu upadlo. In to bi bil namen tega članka, to je, da bi bil sleherni član lovske bratovščine prosvetljen lovec s potrebnim znanjem in na višku z lovsko etiko in moralo.

Tovarištvo

Foto
J. Ivanjšič

Jesenska žetev

Foto S. Kovač

Jesenski zalaz

S. K.

Mnogim lovcem je lov na srnjaka višek lovskega užitka. Tudi sam sem med njimi. Z nestrpnostjo pričakujem poletnih dni in užitka na zalazu v svežem jutru, na večernem čakanju ob robu gozda ali napetih trenutkov ob klicu rdečega rogača. Dolga leta je bil zame lov na srnjaka avgusta meseca končan. Ker srn in mladičev prva leta po vojni nismo streljali, je bil tako lov na srnjad praktično zaključen. Z leti pa se je zvišal stalež srnjadi in tudi odstrel. Tako je prišlo samo od sebe, da sem nadaljeval z lovom na srnjad tudi v jeseni. Danes se veselim jesenskega zalaza prav tako kot poletnih lovov. Trdim celo, da so mi prav septembrski dnevi najljubši. Sveža jasna jutra! Srebrne nitke v zraku. Vonj po ciklamah! Glas gozdnega jereba v jarku. To je jesen.

V tem času so si srnjaki že nekoliko opomogli od hudih naporov v prsku. Hlastno se pasejo, da bi nadoknadili izgubljene kilograme in nastavili zalogo za težke zimske dni. Narava jim nudi bogato izbiro. Lovci pa bomo najuspešneje čakali ali zalezovali ob ajdah, deteljah, korenju ipd. Marsikakega »starino«, ki se je celo poletje uspešno izogibal krogli, bo premamila sočna paša in ga bomo dobili pred cev. Jesenski zalaz pa nudi tudi priložnost, da odstrelimo one slabe srnjake, ki smo jih opazovali spomladi pa so

junija »čudežno« izginili iz lovišča. Nič čudnega; močni in stari srnjaki so jih v borbi za življenjski prostor vsak dan preganjali in jih niso trpeli v svoji bližini. Zato si je tak preganjani revež poiskal miren kotiček, najraje večjo njivo žita ali koruze, se pasel le na ozko omejenem prostoru in ob takšnih nemogočih urah, ko ga lovec sploh ni iskal. Ko je prsk mimo, pa vidimo dva ali celo več srnjakov, ki so se pred meseci še divje preganjali, kako se složno pasejo. Na septembrskem zalazu nam je torej možno odstreliti tega ali onega odvečnega srnjaka, prav pa bi tudi bilo, da šele v jeseni odstrelimo one redke kapitalne srnjake, ki smo jih določili za odstrel. V jeseni pa se prične za lovca tudi ena najvažnejših gojitvenih nalog, t. j. odstrel srn in mladičev. Tu bi takoj omenil, da spada ta odstrel le v roke izkušenih in vestnih lovcev. Nemogoča so določila nekaterih družinskih poslovnikov, da mora vsak lovec, ki upleni srnjaka, obvezno upleniti tudi srno ali mladiča, v nasprotnem primeru pa plača kazen. Vem tudi za neko družino, ki je nagrajevala odstrel srn in sicer po teži srne. Čim težja srna, tem višja nagrada. Vsako leto pregledujem odstreljeno srnjad. Najbolj me zanimajo srne in mladiči. Kljub temu, da se odstrel vsako leto izboljšuje, delajo lovci še preveč napak in preveč pade mladih, telesno močnih srn, ki jim uplenitelj zato, da bi zakril svoj greh, odreže vime. Trdim, da imajo zaslugo za takšno stanje nezdravi sklepi in poslovniki lovskih družin, ki silijo in grozijo članstvu s kaznijo, da stori v lovišču nekaj, za kar ni strokovno usposobljeno. Odstrel srn in mladičev naj zato izvajajo le izkušeni lovci ali ostali člani pod njihovim vodstvom. Za pravilen odstrel telesno slabih srn in mladičev, ostarelih srn in slabih

mladic pa je potrebno, da je lovec veliko v lovišču in to od pomladi do jeseni. Prav bi bilo, da bi nov republiški lovski zakon dovoljeval odstrel srn in mladičev s 1. septembrom. Na ta način bi bilo možno odstrel vršiti v času, ko srnjad še dobro izstopa. Srnam bi tako lahko prej odstrelili slabe mladiče in na ta način omogočili, da bi se preostali mladič bolje razvijal. Tudi samo izvajanje lova je v septembrskih dneh mnogo lažje, saj srnjad rada izstopa, dnevi so še razmeroma dolgi in vreme ugodno. Odstrel v oktobru ali novembru, ko se prično kratki, deževni ali megleni dnevi, razen tega pa srnjad slabo izstopa, je silno otežkočen. Če so obrodili kostanj, hrast in bukev pa srnjadi sploh ni več na plano, zalaz v gozdu pa je zaradi obilice suhega listja nemogoč. Tako se dogaja, da decembra odstrel srn in mladičev ni izvršen in zato takrat poizkušamo z najbolj problematičnim lovom — s pritiskom. Kakšen je gojitveni odstrel na teh lovih, si lahko vsakdo ogleda na plenu. Ne samo, da padajo vodeče srne, tudi srnjaka od srne marsikdo ne loči in kljub najboljši volji se v naglici tudi izkušenim lovcem dogodi, da delajo težke napake.

Verjetno starim lovcem nisem povedal nič novega. Onim pa, ki avgusta po klicu obesijo risanico na klin, svetujem, da enkrat poizkusijo tudi z jesenskim lovom na srnjad. Če so toliko srečni, da imajo kombinirano puško, bo lov toliko lepši in pestrejši, saj v tem času kličemo tudi jereba in čakamo golobe, ki se pasejo na bezgu ali hrastu.

Kozorogi za novo kolonijo v Trenti

Dr. Vittorio Peracino

Avtor je lovski inšpektor v italijanskem nacionalnem parku Gran Paradiso in je ta članek v italijanščini poslal posebej za »Lovca«. Prevedel ga je dr. G. V. V njem je zajel misli, ki so se mu porajale 2. junija 1965, ko je peljal tretjo pošiljko kozorogov za gojitveno lovišče »Triglav«. 27. julija 1965 je pripeljal četrto. Prva skupina kozorogov, zamenjanih za srnjad in jelenjad, je bila 15. junija 1965 iz obore v Trenti v dolini Zadnice spuščena v lovišče. Od tega dne obstoji torej nova kolonija kozorogov v Sloveniji. S tem je Zavod za gojitev divjadi »Triglav« prispeval tudi velik delež za obogatitev triglavskega nacionalnega parka.

Ur.

Brnenje »Haflingerja« mi je skupaj z žarometi avtomobila delalo družbo na dolgi nočni vožnji od nacionalnega parka Gran Paradiso v Italiji do gojitvenega lovišča »Triglav« v Sloveniji.

Iz Gran Paradisa

Foto dr. V. Peracino

Od časa do časa sem se obrnil in pogledal skozi špranje velikih košar, kako je z dragocenim tovorom, ki sem ga vozil. Lesk budnih oči kozorogov me je prepričal o njihovem dobrem zdravstvenem stanju in sem pomirjen nadaljeval vožnjo po avto cesti. To je bil konec težkega podviga, čigar namen je bil odlov kozorogov, odrejenih za novo kolonijo v Sloveniji. Bil sem navdušen nad tem podvigom, zlasti ker sem vedel, da gredo te krasne živali nasproti zagotavljeni bodočnosti, daleč od divjih lovcov, ker gredo med ljudi, ki iskreno in zelo ljubijo vsako vrsto divjadi. Vedel sem, da bo pot dolga, toda spremljale so me misli o čarobnem in skrivnostnem življenju kozorogov. To potovanje je pomenilo nadaljnjo pa čeprav ne prostovoljno selitev kozorogov.

Pred nekaj tisočletji (nekateri govore o 12 milijonih let!), o čemer pričajo fosili, najdeni v gorskih predelih ob Črnem morju, je začel kozorog svojo pot z vzhoda, spremljajoč pot ledu, ter našel v Alpah svoj idealni življenjski prostor. Najprej, do srednjega veka, je človek imel kozoroga za sveto žival, toda pozneje je človeku uspelo napraviti to, kar času ni uspelo v tisočletjih, to je, da je postopoma uničil to raso ter jo stisnil na eno edino oazo, kjer je sedaj zaščitena.

Na vzpetinah Gran Paradisa (4061 m) kozorog sedaj z ozirom na gibanje snega nadaljuje svoje premikanje iz enega predela v drugi, v okolje, ki je za življenje najtežje. Morda je sposobnost prilagoditve se življenju v življenjskem prostoru, ki je očitno neprimeren za vsako drugo živo bitje, razlog, ki je pomagal kozorogu, da preživi toliko strašnih zim, zlasti pa zadnjo svetovno vojno.

Dovolj je, če vemo, da se življenjski prostor kozoroga nahaja med zgornjo mejo iglavcev in spodnjo mejo ledenikov in to v predelih skal in previsov, kjer raste trava, ki ji v Sloveniji pravijo »ležka« in to v skalovju med 2500 m

Dr. Vittorio Peracino (desno) Foto R. Videsott
in Jože Kravanja, revirni lovec iz Trente, ki je
julija 1964 pomagal pri odlovu kozorogov v Gran
Paradisu

in 3000 m.* Ta trava je edina in nenadomestljiva hrana divjega kozoroga, hrana, ki jo kozorog sam sebi skrbno racionira. Poleti obiskuje položne pašnike, za zimo pa hrani strmine, na katerih laže odgrebe sneg, da pride do blazin — ležke. Odpor kozorogov proti vsaki umetni hrani je tako močan, da pozimi ob obilnem snegu sili živali k postu, ki je daljši od štiridesetdanskega. Najdeni so bili od lakote poginuli kozorogi na kupih sena, ki jim ga je prinesel človek in ki so ga uporabili le za ležišče, ne pa za hrano. Iz tega razloga je v času pogubnih zim videti samice kozorogov, kako se vzpenjajo na hrbte drugih samic, da morejo doseči in odtrgati vejice grmovja, katere potem dajejo lačnim mladičem.

* Trentarski izraz za to travo je »ležka« (lat. Festuca calva) in raste v Triglavskem pogorju v višini od 1000 do 2000 m.

Haflinger — gorsko transportno
vozilo za prevažanje kozorogov

Foto I. Fabjan

Najprepričljivejši primer pogumnega odpora in borbe za obstanek so pokazali kozorogi v času zadnje svetovne vojne. Tedaj sneg, mraz in lakota zares niso bil nič proti človeku. V narodnem parku Gran Paradiso, ki je bil prepuščen sam sebi, so čete nemških vojakov zasledovale čete partizanov in divje lovce; brez razlike vsi so uporabljali svoje smrtonosno orožje proti tej plemeniti divjadi, ubijajoč brez razlike samce in samice, mlade in stare kozoroge. Z ozirom na to brezmejno divjaštvo so bili kozorogi prisiljeni spremeniti svoje življenjske navade. Pomaknili so se na police v visokih stenah in previsih, višje od 3500 m. To, kar daje najmočnejši vtis pa je, da so se iz dnevnih živali spremenili v nočne. Ob koncu vojne je izgledalo, da v Parku ni več kozorogov. Medtem pa so ugotovili, da je ta divjad živela skrita čez dan popolnoma nepremična, na policah, v votlinah in naravnih jamah, ki jih je zvečer zapuščala, ko je šla na pašo. V nočeh, ko je bila polna luna, je ostajala v skrivališčih. Pri prvem natančnem štetju, takoj po koncu vojne, je bilo naštetih 200 kozorogov na površini 60 000 ha, a šest mesecev kasneje, ko je bil Park zopet pod nadzorstvom, se je to število podvojilo. Kozorog se je z zaupanjem vrnil k prejšnjim življenjskim navadam in ga je bilo lahko videti tudi podnevi na paši.

V nekaterih dolinah Parka so v času grozljivih vojnih zim lačni divji lovci zasledovali svoj plen dneve in dneve, kozorogi pa so se umikali v višine, iskajoč rešitev na majhnih policah najnevarnejših prepadov ter ostajali nepremični v poledenelih stenah, da bi zmanjšali porabo kalorij na minimum. Toda, bili so divji lovci, ki se niso ustavili niti pred takimi ovirami. Potrpežljivo so dneve in dneve kopali stopnice v led ter delali nove v svežem snegu, ki je ponoči zmrzoval, da bi se tako mogli približati kozorogom, ki često niso imeli možnosti, da ubeže. Ko je divji lovec končno dosegel potrebno razdaljo, je izstrelil svoje naboje na vse živali, ki jih je mogel doseči in to tudi takrat, ko je mogel pobrati in odnesti samo en kos divjadi. V teh predelih se kozorog tudi po tolikih letih tako boji človeka, da se vedno drži oddaljen od njega več kot 500 m, medtem ko se mu človek v drugih predelih lahko približa tudi na 5 m. Danes so divji lovci dobro kontrolirani ter se redko primeri, da ustrelje kakega kozoroga in še to le takrat, ko se ta divjad pozimi spusti v bližino vasi.

Lovljenje kozorogov nas je zaposlilo nekaj dni in čeprav smo imeli sigurno sredstvo, smo kljub temu imeli nešteto težav z njihovim prevozom. Dolgo smo ostali v višini 3000 m in se privadili življenju kozorogov ter njihovih navad. Samo na ta način je bilo možno izbrati za odlov najboljše živali, pa čeprav letni čas ni bil najpovoljnejši.

Sedaj se pripravljamo, da izvršimo nov odlov, ki bo v predelih Parka: Ceresole, Herbetet in v dolini Valleile. Vse to z namenom, da bi bilo najmanj možnosti krvnega sorodstva in da se v bodočih generacijah nove kolonije kozorogov ne pojavi degeneracija.

Naš resnični namen je, da bi bila ustanovitev nove kolonije v Sloveniji izvedena v najmanjših podrobnostih, ne samo, kar se tiče kozorogov, ki jih pošiljamo, ampak še več za tiste bodoče — da se z ozirom na novo okolje — ne oddalje od prototipa granparadiških kozorogov.

Končno želim vse najboljše tej novi koloniji. Želim se tudi zahvaliti vsem tistim, ki so si našli nalogo za uspešno izvedbo tega načrta, zlasti prijateljem iz Tržaškega lovskega kluba, Zavoda za gojitev divjadi »Triglav« in Lovski zvezi Slovenije.

Muflon v svetu in pri nas

(Nadaljevanje in konec)

Ivan Fabjan

Naše izkušnje

Poleg kolonij muflonov, ki sem jih naštel za Slovenijo, imamo v Jugoslaviji še muflone v Fruški gori, Iloku, Lipovici, Karadjordjevem, dve manjši družini na dalmatinskih otokih, dve v Srbiji, najmočnejšo pa na Brionih. Vse kolonije so nastale po letu 1950.

Osnovno načelo lovskega gospodarstva je skrb za zvišanje staleža divjadi, hkrati pa znižanje škode po njej, kar dosežemo s smiselno regionalno razdelitvijo divjadi. Kjer postaneta jele-njad in srnjad zaradi škode neznosni, bi ju lahko nadomestili z damjaki ali mufloni, ki povzročajo neprimerno manj škode. Seveda pod pogojem, da biotop ustreza. Vsekakor pa ima gojitev plemenite avtohtone divjadi upravičeno prednost, zlasti srnjadi, kolikor spremenjeni življenjski pogoji ne zahtevajo premene.

K opisu muflona v Simoničevem sestavku v aprilski številki 1965, bi dodal, da ovca nima rogov ali le izjemno do 10 cm visoke rožičke. Ovnove roge bi pa lahko imenovali enostavno polže, ker so polžasto, vibasto zaviti. V dolžino rastejo do desetega leta in normalno dosežejo 80—90 cm dolžine z obsegom na korenu 20 do 25 cm in težo do 5 kg. Rogovi so nasajeni na roženem nastavku, podobno kot pri gamsu, torej rastejo od spodaj navzgor s podlaganjem.

Pozimi, ko zaradi pomanjkanja hrane kožne celice nehalo rasti, se rast rogov ustavi. Obdobji

Muflonja mladica v drugem letu Foto C. Pogačar

rasti in mirovanja loči izrazita brazda-letnica. Med brazdami so odseki, ki so v mladosti daljši, s starostjo se pa zmanjšujejo. Po teh brazdah ugotavljamo starost muflona kakor pri gamsih. Iz opazovanja v njihovih kolonijah po Evropi, predvsem pa po domačih izkušnjah, lahko trdimo, da so mufloni skromni in nezahtevni ter od vse parkljaste divjadi najbolj prilagodljivi in znosni do druge divjadi, razen do gamsov, ki se jim umikajo. Vsekakor pa moramo pred naseljevanjem poznati osnovne ekološke zahteve te vrste divjadi ter njen odnos do rastlinstva in druge divjadi.

Muflonom najbolj ustrezajo obširni sklenjeni gozdovi, kjer so kot prava gozdna divjad, ki ne gre na polja, kvečjemu na travnate jase v gozdu samem. Revirji s številnimi jasami in polji niso primerni za muflone, ker se le-ti najraje drže v sklenjenih gozdih. Najbolj jim ugaja hribovje s srednje starimi svetlimi sestoji in z mnogo podrasti. Najbolj jim godi razgiban hribovit svet, iz katerega gleda posamezno skalovje. Pa tudi v ravnini so naselitve uspele. Čezmerna rast parkljev (zaradi premajhne obrabe na mehkih tleh) nastopi le izjemoma. V tipičnih borovih in mešanih gozdovih v ravnini s peščenimi tlemi, zlasti kjer raste resje, borovničevje in malinje, je ta divjad popolnoma zdrava. Niso pa ustrezni mokri, močvirni revirji, kjer divjad trpi zaradi mrčesa in pijavk. Velikega pomena so količine snega, za katerega so mufloni občutljivi. Posebno radi se zadržujejo v toplih, delno kamnitih legah. Goste razsežne in temačne goščave, ki so idealne za srnjad, jim ne ugajajo. Mufloni se večji del hranijo z gospodarsko nepomembnim rastlinjem. Glavna njihova hrana je gozdna podrast. Vso hrano si najdejo v gozdu s pašo zelišč in trav, z objedanjem popja, poganjkov grmičevja, raznih plodov, lišajev in mahov. Jeseni zelo radi obirajo jesenovo listje, posebno pa resje, lesko in malinje,

poslastica jim je žir in želod. Muflon je tudi rastline, ki jih druga divjad zametuje, kakor pelin in razne mlečke. To mu koristi proti zajedavcem in pospešuje preževovanje. Mufloni se pasejo do 90 % na vseh rastlinah, ki so jim dosegljive. Zelo radi imajo tudi sol, s katero jih držimo na določenem območju. Od vse naše divjadi grede najmanj na polje. Potrebe po vodi krijejo s pašo, vendar tudi pijejo.

Muflone so uspešno naselili po raznih deželah; prilagodili so se različnim podnebjem, celo na Finskem.

Nekateri proučevalci trdijo, da mufloni prenašajo izredno oster mraz in visok sneg. Za naše razmere lahko trdimo, da prenesejo velik mraz, nikakor pa ne brez posebne pomoči človeka visok sneg.

Muflonom ustreza pri nas nadmorska višina do 1000 m, ker je to divjad gozdnatega hribovja. Na ravninah so mufloni v večjem snegu nemočni za hojo.

Kakor sem navedel, so bili mufloni prvokrat položeni v Bohinju dne 4. in 11. marca 1962. Tedaj je bila izredno huda zima. Sneg je ležal do konca aprila, temperatura pa je bila vse tri mesece izpod -15°C . Vsako leto so bili mladiči položeni nekaj dni pozneje. Letos so bili opaženi konec aprila. Tu gre predvsem za aklimatizacijo (prilagoditev podnebjem). Razumljivo je, da so mufloni v takih izrednih zimah, v tem zanje neustreznem biotopu, odvisni predvsem od položene krme.

Mufloni zelo radi vzamejo osoljeno seno, želod, zdrobljen kostanj, repo, koruzo in krompir. Krmo je treba polagati v več krmišč, ker so stari mufloni nasilni in ne puste ovc in mladičev do jasli. Želod in kostanj je treba razmetati po širšem prostoru, da lahko pridejo vsi do hrane. Muflon je dnevna žival ter se giblje in pase dnevno 8 do 14 ur, največ zjutraj in popoldne. Mufloni se pasejo v tropu oziroma v

vrstah drug poleg drugega. Samci grede na pašo zelo daleč od svojega tropa, včasih tudi po pet kilometrov. Normalni radij obhodov družine je 2—3 km. Pri pohodih so mufloni zelo nestalni, zato jih zaman čakate na mestu, kjer so bili prejšnji dan. Vedno se drže v zavetjih in tam počivajo. Za počitek si izberejo vzpetino, z dobrim razgledom, ne goščave. V nevarnosti ovca ali oven močno zažvižgata, nakar trop zbeži. Največkrat pa se potihoma umaknejo. Beg muflonov je zelo hiter, celo v strmih terenu. Skočijo lahko z mesta izredno visoko. So primeri, ko so preskočili več ko 2 metra visoko ograjo. Preko leta vodi trop vedno stara ovca, stari ovni se pridružijo tropu samo pozimi oziroma v prsku, nekako v novembru. Stari ovni so samotarji ali v družbi sebi enakih. Take skupine so bolj oprezne kot ovce z mladiči.

Prsk muflonov traja 5 do 10 tednov, zaradi tega je temu primerno tudi poleganje. Pri nas so vsa jagnjeta položena pri aklimatiziranih muflonih med 1. aprilom in 15. majem. Boji muflonov v prsku so zelo ostri in se končajo celo s polomi vratov. Breje ovce se dober teden pred porodom ločijo od tropa in poležejo skrite v gozdu. Po enem tednu se ovca zopet pridruži tropu, njej pa mladič iz preteklega leta. Živali, ki so same, so navadno bolne.

Posebnost te vrste divjadi pa je, da si z nenehnim potepanjem išče boljše življenjski prostor. Največja premikanja so na jesen, ko si živali iščejo čim boljše prezimovališče. V svoji prvotni domovini, v sredozemlju, se ne sele, ker za to ni potreb.

Praksa je pokazala, da se mufloni pri ustreznih ekoloških in bioloških pogojih izredno hitro razmnožujejo. V neustreznih razmerah pa plodnost hitro upada; prirastek je manjši od pogina in mufloni izumro.

Navajam podatke o naselitvi in razmnoževanju na otoku Brioni:

Leto	Naseljeno muflonov		Številčno stanje 1. III.		Odstranjeno iz lovišča						
					odstrel		odlov		pogin		
	M	Z	M	Z	M	Z	M	Z	M	Z	
1951	1	4	1	4							
1952	1	4	2	8							
1960			40	48	8	2	4	5	2	1	
1962			77	68	1		4	12	1		
1963			118	108	4		27	30	4	1	
1964			150	140	2	1	13	15	2		

Iz gornjih podatkov je razvidno, da je od 10 naseljenih muflonov v letih 1951 in 1952 stalež narasel v dvanajstih letih na 290 glav. Odstreljenih in odlovljenih je bilo 128 muflonov. De-

janski stalež v letu 1964 bi bil torej 418 glav. V tem času izkazujejo tudi 11 poginulih muflonov, predvsem raznih zlomov pri padcih na strmih terenu zaradi preganjanja po psih in

podobno. Bolezni v vsem tem času ni bilo opaziti, polovica ovc pa ima letno po dva mladiča. Nekoliko manjši prirastek imajo v lovišču Lipovica pri Beogradu. Spomladi leta 1954 so uvozili 24 muflonov iz Nemčije v spolnem razmerju 9 : 15 v korist ovc. Marca 1964 je bil stalež 295 glav. Lovišče Lipovica je ograjeno in služi za razplod. Iz obore so od tega števila v zadnjih letih odlovili 158 živali in jih spustili v lovišča Fruške gore in nekatere predele v južni Srbiji. Eno skupino so uničili volkovi, druga dobro uspeva.

Muflon dozori s poldrugim letom starosti. Polnovreden za razplod je oven s poltretjim letom do 10-letne starosti. Muflonka se udeleži prska že v drugem letu. Muflonov prsk je odvisen od vremenskih razmer. V srednji Evropi je oktobra in novembra, v zelo hladnih krajih tudi še decembra. Ovca nosi ca. 155 dni, to je 22 tednov ali pet mesecev. Večina muflonk poleže aprila, vendar je to različno, kakor prsk. Po pravilu muflonka poleže enega mladiča, večkrat po dva. Jagnje se že po desetih do petnajstih minutah po porodu postavi na noge, čez pol ure že skače okoli matere, čez tri ure pa ji sledi in ga več ne ujamete. Ta jagnjeta so proti vremenskim neprilikam zelo odporna. Strokovnjaki trdijo, da med mladiči prevladuje moški spol. Tudi pri nas lahko to potrdimo iz primera Brionov. Muflonček se začne pasti po dveh tednih, raste pa najhitreje takoj po rojstvu. V enem mesecu se njegova teža podvoji. Najhitreje mu rastejo okončine. Pri odraslem muflonu je razmerje višine in dolžine 1 : 1, pri mladiču pa 1,25 : 1. Dokler spolne žleze še niso razvite, se mladiča obeh spolov razvijata enako, po razvoju spolnih žlez pa začne mladič moškega spola rasti hitreje. Opazna razlika se pokaže v drugem letu. Razen tega se razvijajo sekundarni spolni znaki; pri samcu rogovi, v zimski dlaki pa se pri 2—3-letnem muflonu začne na bokih pojavljati svetla sedelna lisa in tudi griva na vratu začne vidno izstopati. Obraba zob je manjša kot pri srnjadi. Propadanje zob začne okrog desetega leta. V celem je muflon popolnoma razvit šele med četrtem in petim letom. Njegova starostna meja je med petnajstim in dvajsetim letom.

Ko se ustanavljajo nove kolonije, je treba upoštevati dva temeljna pogoja:

— izbrati je treba ustrezen biotop;

— iskati moramo čistokrvna plemena muflonov, ki se odlikujejo po čistosti vrste in lepih trofejah ter ne povzročajo škode, kar je pri posameznih družinah muflonov razvada.

Za naselitev so primerne mlade, breje ovce, ne pa jalove ovce, mladi ovni in jagnjeta, ker pogrešajo vodstvo v tropu in ker nepotrebno dolgo traja do razmnožitve. Stare ovce in ovni niso primerni, ker postanejo samotarji, v obori pa preveč nadlegujejo ovce ter jih celo življenjsko ogrožajo.

Uplenitelj Jule Vobič, Radovljica

Foto I. Fabjan

Mladi ovni se drže tropa in so tudi v obori znosni. Četudi je idealno za bodoči trop v glavnem razmerje 1 : 1, ni to za prvo naselitev najboljše. V prvi vrsti je treba z majhnim številom doseči hitro razmnožitev. Najbolj primerno razmerje je 1 : 3, to je mlad oven in tri oplojene ovce. Spolno razmerje uravnavamo pozneje. Več starejših ovnov v obori ni primerno držati, ker vodi do težkih bojev in izgub.

Obora za aklimatizacijo je pri muflonih vsekakor nujna. Tu ne gre za aklimatizacijo v dobesednem pomenu. Predvsem je tu potrebno, da se divjad v obori umiri, pozabi na svoje prvotno okolje in se udomači v tem smislu, da se navadi na družino, v kateri se je prisiljeno znašla iz različnih tropov. Kolikor pa imamo možnost, je najbolj priporočljivo, da držimo divjad v obori do prvega prirastka. Obora naj bo čim večja. Pri skrbni negi in higieni ter dobri krmi zadostuje prostor 2—3 ha za deset muflonov. Vsekakor pa mora obora nuditi zavetje z drevjem in senco, goščavo in čistino. Glede paše se priporoča jagodičevje, resje in po možnosti tekoča voda. Lega naj bo mirna, nemotena po ljudeh.

Ograja obore naj bo visoka 2 m, grajena iz žične mreže ali drogov. Ograja naj zajame polovico terena z drevjem, polovico s čistino. Oblika obore naj bo pravokotna, torej daljša od širine. Važno je, da so vogali zaokroženi zaradi beganja. Ker v obori ni dovolj krme in da se divjad ne navadi lupljenja drevja, jo je treba primerno in ne enolično krmiti. Mufloni zelo radi jedo želod, vse vrste vseinikov, peso, repo, deteljo, krompir, oves, to vse kot priboljšek, večji delež krme pa je seno. Tudi solnica naj bo v obori. Krmišče naj bo na tisti strani obore, kjer jo

bomo potem odprli, tako da bo divjad po izpustitvi lahko od zunanje strani našla krmišče, ne da bi se vračala globoko v oboro.

V bližino obore je treba postaviti najmanj dve krmišči, enaki onemu v obori, tako da je mogoče krmiti divjad na že navajeni način; s tem jih spet privežemo na zeleno mesto. Količino krme dnevno na enega muflona v obori priporočamo: — močna krmila (oves, brikete ali želod) 150 g; sočna krma (v obliki pese, krompirja, predvsem korenja) 200 g; — seno (travniške mešanice, detelje, lucerna, odlična so gozdna zelišča, jagodičje in vejniki) po potrebi.

Najugodnejši čas za odlov muflonov in naselitev v obori je takoj po prsku, v decembru in januarju.

Za izpustitev se priporoča okoli deset dni po poleženju mladičev, torej takoj, ko so ti toliko močni in samostojni, da lahko slede tropu.

Bojazni, da bi se mufloni v obori preveč udomačili zaradi daljšega zadrževanja, ni. Celo živali, ki so bile vzete iz živalskega vrta in celi tropi dalj časa držani v hlevu, so se po izpustitvi obnašali kot divji. Mufloni v naravi hitro podivjajo in ne puste človeka v bližino; na vsak šum se tiho umaknejo in le redko si dajejo značilni svarilni glas.

Podnebje je najvažnejši činitelj za obstoj živih bitij. Za muflona najbolj ustreza mediteranski klimatski tip z blagimi snežnimi razmerami. V Sloveniji bi bili verjetno najugodnejši tereni južna pobočja Snežnika od Žalič, Javornika, Čavna, Trnovega do Svete gore, Nanos in Predmeja.

Ustrezni tereni bi bili po vsem Krasu, kjer so večji kompleksi strnjene borovega in mešanega gozda. V njem je močna travna in zeliščna podrast. Tudi nekateri tereni podgorja Karavank, Kamniških planin, Pohorja, posebno sončne strani Zasavja, kjer rastejo puhasti hrast, jesen, črni gaber in kostanj, ter južna pobočja doline Kolpe in Kočevskega, tja do Gorjancev, bi ob človeški pomoči nudili muflonom pogoje za obstoj in nadaljnji razplod.

S polno paro

Foto R. Marenčič

Prispevek k spoznavanju zajedavske favne divjega zajca

Dr. Janez Brglez

Pojav številnih zajedavskih vrst pri divjadi in število zajedavcev sta odvisna od ekoloških pogojev določenega geografskega področja in od odpornosti gostitelja. Verjetno ne bo odveč, če nekatere med temi pogoji spoznamo. To so zlasti temperatura, količina padavin in njihova razporejenost med letom, neposredni vpliv sončnih žarkov na razvojne oblike zajedavcev izven gostitelja, botanična sestava pašnih površin, kalorična in biološka vrednost hrane, število divjadi na enoto površine in mnogi drugi. Med gostiteljem in njegovimi zajedavci vlada največkrat biološko ravnovesje, ki ga pogojuje mehanizem odpornosti gostitelja. Takšno stanje pa se pri določenih spremenjenih pogojih kmalu poruši. V tem primeru so škode, ki se lahko končajo tudi s poginom, občutne.

Tudi pri slabo invadirani divjadi navadno pride ob ugodnih temperaturnih pogojih in prav takšni vlagi do nakopičenja invazijskih ličink in za okužbo sposobnih jajčec. Zaradi povečanega sprejemanja le teh se čreda z dneva v dan močneje okužuje.

Sistematičnih preiskav na zajedavce, predvsem črve, pri zajcu zaenkrat pri nas še nismo opravili. Mislimo, da bi takšno delo pomagalo osvetliti neke bolezenske spremembe, s katerimi se pogosto srečujemo pri pregledih dolgouhca v naših loviščih.

Samo nekaj parazitoloških preiskav drobovine odstreljenih in poginulih zajcev v zadnjih petih letih je bilo dovolj, da smo lahko ugotovili, da so tudi divji zajci gostitelji številnim zajedavcem. Med njimi smo našli tudi takšne, ki so skupni domačim in divjim prežvekovalcem. Pri nas so ti paraziti razširjeni, bolezní pa povzročajo občutne izgube.

Pri preiskavah smo zajeli samo 15 živali, med njimi 8 odstreljenih in 7 poginulih. Material so nam poslale lovske družine, lovska zveza iz Celja in posamezni lovci. Živali smo dobili iz Savinjske doline, Jurkloštra, Frankolovega in Šentjurja pri Celju.

Poglejmo sedaj zajedavce!

Tanko črevo:	Najdeno pri:
1. strongyloides papillosus (Wedl, 1856)	7 živalih
2. trichostrongylus retortaeformis (Zeder, 1800)	7 živalih
3. citotaenia sp.	1 živali
4. andria sp.	1 živali

Škorci

Foto P. Adamič

Debelo črevo:

1. <i>passalurus ambiguus</i> (Rudolphi, 1819)	11 živalih
2. <i>trichuris</i> sp.	7 živalih

Pljuča:

1. <i>dictyocaulus filaria</i> (Rudolphi, 1809)	1 živali
2. <i>protostrongylidae</i>	9 živalih

Strongyloides papillosus je črv nitastega izgleda, pol centimetra dolg, praktično ga ne vidimo s prostim očesom zaradi tega, ker je skrit v črevesni sluznici. Pri gostitelju najdemo večje število zajedavcev, navadno same samice. Omenjenega parazita odkrivamo pri prežvekovalcih, pogost je pri mladih malih domačih prežvekovalcih kot so ovca in koza, najdemo ga tudi pri srnjadi. Sorodne vrste žive pri vseh prežvekovalcih, pri domačem in divjem prašiču, konju in tudi pri človeku. Zajedavec se razvija s pomočjo invazijske ličinke, ki se razvije iz jajčeca zajedavca. Gostitelj izloča takšna jajčeca v iztrebkih. Pri višjih temperaturah se razvije ličinka že po nekaj dnevih, pri nižjih pa gre razvoj zelo počasi. Zrele ličinke so gibljive, najdemo jih na vlažni prsti, v vodi, v kapljicah rose na rastju, ker imajo sposobnost, da plezajo po travi. Navadno jih je največ okrog bivališč divjadi, okrog ložov, pri napajališčih in podobnem. Ko ocenjujemo širjenje te zajedavske bolezni, ali kakor to imenujemo epizootologijo,

moramo natančno poznati navade in nagone divjadi, kot je, recimo, čredni nagon pri prežvekovalcih, da bi lahko razumeli širjenje bolezni. Invazijska ličinka ima to sposobnost, da lahko prevrta tudi kožo svojega gostitelja in tako tudi po tej poti pride v prebavila. V tankem črevesu spolno dozori po 10 dneh. Najbolj pogost način okužbe gostitelja je s hrano, lahko tudi s pitno vodo. V vseh treh primerih, ki smo jih našli, potujejo ličinke iz črevesa s pomočjo krvnega obtoka skozi pljuča; tu se iz pljučnih mešičkov prebijejo v dušnike, gostitelj jih izkašlja in požre. Na tej poti se vrši tudi razvoj zajedavca. Ko pride mladi zajedavec ponovno v črevo, se zarije v sluznico in spolno dozori. Strokovnjaki mislijo, da je zajedavec nevaren predvsem za mlade živali. Tudi v naših primerih smo lahko ocenili, da so bile živali, kjer smo parazite našli, mlade. Če je veliko zajedavcev, se pokažejo prebavne motnje, driska, živali hirajo, zaostanejo v rasti in tudi poginejo. Ličinke pa na poti skozi pljuča povzročajo spremembe na pljučnih mešičkih in dušnikih. Med zunanji znaki najdemo močno hiravost, kašaste iztrebke in močnejše izraženo malokrvnost. Invazijske ličinke so zelo odporne. Žive tudi po več mesecev, škoduje jim večkratna izsušitev in neposredno delovanje sončnih žarkov. Slabši dražljaji svetlobe pri ugodni temperaturi in vlagi delujejo tako, da se ličinka živahno giblje. *Trichostrongylus retortaeformis* je značilni zajedavec zajca in kunca. Živi v želodcu in tankem črevesu. Zajedavec ima nitasto obliko, je mlečno

bele barve, do 11 milimetrov dolg. Tudi tega zajedavca praktično ne vidimo s prostim očesom v vsebini prebavil. Razvija se s pomočjo invazijske ličinke na podoben način kakor vrsta, ki sem jo pravkar opisal. Razlika je samo v tem, da ličinka po telesu gostitelja ne potuje, temveč se razvije v sluznici do spolne zrelosti. Po mišljenju strokovnjakov zajedavec ne povzroča toliko škode kakor *strongyloides papillosus*, vendar, če jih je mnogo, povzročijo hiranje, slabokrvnost in pogin živali gostitelja. Tudi pri tej invazijski bolezni opazimo prebavne motnje, izčrpanost, spremenjene iztrebke in v prebavilih najdemo številne črve.

Invazijske ličinke so zelo odporne proti klimatskim vplivom in ohranijo sposobnost za okužbo tudi po več mesecev.

Obe vrsti trakulj, *andria* in *citotaenia*, sta pri zajcih in kuncih pogostni. To sta velika zajedavca, imata dobro razvito glavico s priseski in členkovito telo. Živita v tankem črevesu. Za svoj razvoj potrebuje vmesnega gostitelja ali posredovalca. Če je zajedavec več, se pri gostitelju pokažejo znaki hiranja.

Passalurus ambiguus je zajedavec kunca in zajca. Živi v debelem črevesu, vendar jih najdemo v slepem črevesu. Zajedavec je zelo razširjen in število parazitov, ki jih najdemo pri eni sami živali, je navadno veliko. Menimo, da zajedavec ne povzroča večjih škod svojemu gostitelju. Zadnji konec zajedavca je zožen in se nitasto končuje. Na prvi pogled je podoben zajedavcu slepega črevesa vrste *trichuris leporis*, ki pa se razlikuje že zaradi dolgega nitastega sprednjega dela telesa in močnejše odebelelega zadnjega dela. Zadnji zajedavec je pogost pri glodavcih; sorodne vrste najdemo pri mnogih živalih in pogosto tudi pri človeku.

Dictyocaulus filaria je zajedavec, ki ga najdemo v pljučih ovce in tudi pri divjih prežvekovalcih. Pri vseh teh gostiteljih, ki smo jih našli, je črvivost pljuč tista zajedavska bolezen, ki povzroča največ škode. V nam dostopnem strokovnem slovtvu nismo našli, da bi bil zajedavec najden tudi pri zajcu. To je velik, nitast črv, mlečno bele barve, značilne telesne sestave. Zajedavca lahko vidimo, če prerežemo vršičke pljuč in ga izvlečemo iz dušnikov. Navadno je obdan z vnetnimi proizvodi, ki so značilni za zajedavsko pljučnico. Parazit je dolg okrog 10 centimetrov.

Spremenjeni deli pljuč izgubijo svojo nalogo in dejavnost, pljučnica se razširi na sosednje pljučno tkivo, pljučni mešički se stisnejo, v spremenjenih delih se razvijejo še bakterije in žival navadno pogine. Škode so občutne.

Tega zajedavca smo našli samo pri enem primeru in to samo dva zajedavca. Po našem mišljenju sta prav ta dva zajedavca povzročila pogin mlade živali. Našli smo obsežne spremembe na pljučih. Tudi ta zajedavec se razvija s po-

močjo svoje invazijske ličinke. Le-ta zapusti jajčece že v telesu svojega gostitelja, s kašljanjem pride v prebavila, v iztrebkih zapusti gostitelja in po nekaj dneh postane zrela za novo okužbo, ali pravilne invazije. Glavne značilnosti, ki smo jih opisali za druge ličinke, veljajo tudi za omenjeno vrsto. Tudi te ličinke so zelo odporne proti klimatskim vplivom in ohranijo sposobnost za okužbo več mesecev.

Pod protostrongilidi mislimo na več zajedavskih vrst, ki jih najdemo v pljučih domačih in divjih prežvekovalcev in glodavcev. Paraziti so mnogo manjši kakor vrsta, ki smo jo pravkar opisali. Nekatere vrste žive v pljučnem tkivu, druge v najmanjših dušnikih pljuč. Tudi ti zajedavci povzročajo večje spremembe na pljučih, vendar ne tako obsežne in nevarne kakor *Dictyocaulus*.

Epizootološke osnove za širjenje zajedavskih bolezni pri zajcu moramo iskati v načinu življenja tega glodavca. Mladiči so le kratek čas pri materi, vendar dovolj, da se invadirajo z nekaterimi ličinkami, ki jih je okrog loža več. Mislimo, da invazija, zlasti z vrsto *Strongyloides*, nastopa zelo rano. Ponavadi je to takrat, ko se mladiči ločujejo in pričenjajo jemati hrano. V najbližji okolici bivališča je navadno največja možnost za nahajališče ličink. Ličinke najdemo tudi na vlažni prsti loža, ki si ga živali napravijo. Zajec je določen čas vezan na lož, kjer ima ležišče. Živali najdemo na istih poteh in na isti paši. Kjer puščajo iztrebke, tam so številne ličinke. Vse to pogojuje širjenje bolezni. Končno moramo iskati vire okužb tudi s strani divjih in domačih prežvekovalcev. Po našem mišljenju izvira zajedavec iz pljuč srnjadi, zajec pa dobi invazijsko ličinko v hrani.

Ob dvajsetletnici osvoboditve

Vladimir Pleničar

Pred dvajsetimi leti, v maju, sem po štiriletnem zaporu za žico okupirane Ljubljane spet obiskal Skaručno pod Rašico. Med potjo sem obujal spomine na čase, ko sem kot lovski gost lovil po pobočjih Rašice tja do Sinkovega Turna, Vodice, Polja, Skaručne in do vznožja Smarne gore in doživel marsikatero prijetno uro v družbi lovcev.

Največ sem lovil s Tonetom, Bergmanovim sinom, zakupnikom lovišča. Vedela sva za poseke in stečine, poznala domala vse srnjake in marsikateroga tudi položila na dlako. Njihove trofeje krase še danes moj lovski dom; med njimi je kapitalen osmerak, plen izpod Gobenka v letu 1935, ko sem bil sozakupnik dela lovišča Rašica. V zimskih večerih sem čakal lisico tam pod hribom, na obronkih skaručenskih njiv. Ob Gameljščici sem v snegu zalezoval race in nabiral racakove krivčke za lovski klo-

*Prva
slovenska vas
Rašica
pri Ljubljani,
požgana
od okupatorja
20. sept. 1941*

Foto
Vl. Pleničar

buk. V strmih jarkih Rašice sem v mrzlih meglenih jutrih poslušal jerebovo pesmico, ki jerebarju tako vzburi kri. Skupni lovi so bili dobro organizirani in so prijetno potekali. Zadnji pogon pa je bil vedno pester, poln lovskih šal in dovtipov. Spoštovali smo stare lovske običaje, med njimi lovski krst.

Zamišljen v preteklost sem hitro šel prek savskega mostu, Tacna in Šmartnega k lovski koči na Skaručno. Domačini so me prijazno sprejeli in beseda je tekla o vojni, pa tudi o divjadi. Povedali so mi, da so bili partizani večkrat v koči na počitku in okrepčilu. Nekaj dni pa je bila kočica celočasna partizanska bolnišnica. Leta 1945 je bila močno poškodovana. Za silo sem tedaj prespal v njej in naslednje jutro krenil po poti skozi gozd na Rašico. Žalosten je bil pogled, ko sem z vrha hriba zagledal golo zidovje, poraslo z drevjem in šavjem. Nemški okupator je iz maščevanja do borcev 20. septembra 1941 požgal prvo slovensko vas, prebivalce pa izselil v taborišča, iz katerih se mnogi nikoli več niso vrnili. Moj fotoaparati je posnel dokumentarne slike tega krutega nasilja. Ob gozdu nedaleč od vasi pa je ostala stara preža, molčeca priča lepih dni, ko sem v ranih jutrih in poznih večerih sedel na njej in opazoval življenje srnjadi, ki se je pasla na rašiških njivah. Ob osvoboditvi so se preživeli vaščani vrnili in s pridnimi rokami zgradili novo Rašico. Tudi lovci smo sodelovali pri obnovi domovine. Zavrnilo smo lovne dovolilnice, ki so bile za naš lov zelo škodljive, saj so nekateri streljači hoteli pobiti še tisto malo divjadi, ki je ostala po žalostni okupaciji. Pozdravili smo ureditev lova na novi demokratični osnovi in tudi ustanovili eno prvih lovskih družin, »Šmarno goro«. V opustošeno lovišče smo pričeli naseljevati zajca, jerebico in fazana, predvsem pa nismo nanje lovili. Že v nekaj letih smo s smotrno gojitvijo dosegli zadovoljiv stalež. Obnovil sem kočico na Skaručni, ki je služila vsem lovcem »Šmarne gore« kot prijeten drugi dom. V koči smo imeli družinske posvete, lovska in kinološka predavanja.

Pravičen lovec najde tudi pri delu in gojitvi svoje razvedrilo. Napravili smo krmišča, solnice in obnovili preže. Ko so se razformirale velike lovske družine, se je tudi naša družina razdelila na tri lovišča, na »Šmarno goro«, »Mengeš« in »Vodice«.

Postal sem član Lovske družine »Vodice«. Lovska kočica na Skaručni je postala pretesna; s pridnostjo vseh članov smo zgradili nov lovski dom nad vasjo Selo pod Rašico, nekako v sredini lovišča. Z novim domom pa se je začelo za člane Lovske družine Vodice novo obdobje lovskega življenja, ki narekuje čim smotrnejše gospodarjenje.

10. aprila 1941:

Italijani odvzemajo lovske puške pred mestnim domom v Ljubljani

Foto A. Skufca

Foto R. Marenčič

Moji jerebi

Ing. Mirko Šušteršič

1.

Neki četrtek konec poletja v prvem letu dvajsetega stoletja sem šel z očetom na Planice. Četrtek je bil šole prost dan in take dni sem vedno spremljal očeta na njegovih službenih potih po gozdih, ki jih je poleg drugega posestva grofov Thurnov upravljal, ali pa na lovih, ker je bil znan izkušen lovec. Planice so manjša polica na obronku mogočne Jelovice na desnem bregu Save Bohinjke, tik pred stočjem z Dolinko. Ravni del Planic je bila košenica, precej porasla z leščevjem in jo je od treh strani oklepal mešan gozd, delno izsekan, delno posekan, da je bujno raslo grmovje, robidovje, malinje in drugo jagodičje ter morilo posajeno mlado smrekovje. Pozneje sem mnogokrat šel čez Planice v Jelovico in spoznal, da so bile Planice pravi hlevček za jerebe, kar je bila Jelovica v velikem in še posebej za divje peteline. Tedaj sem ravno stopal v prvi življenjski križ, ki sem si ga nekaj dni kasneje zadel na šibke rame.

Komaj sva stopila s košenice v gozd, se na streljaj pred nama na kolovozu znajde grahast ptič, podoben domači kokoški. Vsi trije smo hkrati obstali in se zvedavo gledali. Zame je bil visoko vzravnan ptič, ki je nepremično stal, neznan prikazen. Z očmi in usti sem požiral vse njegove podrobnosti. Čez čas je prišlo življenje vanj, sunkoma se je obrnil in stekel po poti pred nama, se po nekaj korakih znova ustavil, naju gledal in se čudno oglašal. Zopet je stekel, se ustavil in jel otrepati z repom. Zraven se je še vedno čudno oglašal. Na lepem je pa glasno prhnil in se speljal v gozd, da sem se v svoji zamaknenosti zdrznil. »To je jereb«, je tiho

rekel oče in počasi sva zakorakala. Nisva pa naredila še sto korakov, ko se iz gozda oglašila tanka pesmica, da sem presenečen obstal in vprašujoče pogledal očeta. Medtem se je pesmica znova oglašila in srebrni glasek je sprožil v meni prijeten srh, da je zavalovala kri do srca. »Tako poje jereb«, je mirno pojasnil oče in stopila sva naprej...

Vso pot do doma se je v meni oglašala ta čudovita pesmica in povsod mi je pred očmi stal jereb, moje razodetje. Tako mi je zaval jereb in vsega prevzel, da me čar te ptice ni več pustil in me še danes po 64 letih prav tako oklepa kakor tedanjega šolarčka. Dotlej sem videl že mnogo divjih živali, zajcev, srnjadi, lisic, golobov in ujed, ki jih je oče uplenil, a nobena žival ni segla tako globoko v moja mlada čustva in srce kakor jereb. Morebiti tudi zato, ker do tedaj oče ni prinesel jereba z lova. Jerebar namreč ni bil, čeprav je imel piščalke, kakor sem šele po tem doživetju od njega zvedel, in znal še kar dobro klicati. Tiste čase so bili jerebarji bele vrane in kak jereb je padel le priložnostno, največ na pogonih in ni bilo tako natanko, če je bila tudi samica.

Doma sem očeta obsul z vprašanji o jerebih in mu ven in ven sedel s tem na duši. Kmalu za tem, ko sem prišel popoldne iz šole, me pokliče v svojo pisarno, kjer je imel puški in lovski pribor, odklene omaro in iz škatljice vzame na vrstico privezani koščici in okroglo žvižgljo, podobno tistim, ki smo jih otroci kupovali na sejnih. »Poglej, fant, to so piščalke za jerebe. S temi oponašaš samca, kakor si ga slišal«, ter vtakne eno med zobe in zapiska. Ostrmel sem in pred očmi se mi je prikazal jereb na Planicah. Nekajkrat je ponovil kitico in jaz sem vsrkaval vsak glas posebej. Potem je vzel tisto žvižgljo, jo nastavil med ustnice in nekajkrat zašušljaj. »Tako se oglašajo samice«, pristavi, »in če samec ne pride na njegov klic, ga privabiš s šušljo, kakor žvižglji pravimo.« Stal sem omotičen samih oči in ušes ter odprtih ust spremljal to razodetje. Jerebi so me za vedno zastrupili... Se tisto jesen sem šel z očetom do njegovega lovskega znanca, starega Šimna na Zgornji Lipnici, ki je bil eden redkih jerebarjev in ki je edini izdeloval piščalke iz mačjih kosti — po stari avstrijski kroni. Drago je bilo, saj si dobil za krono dobro kosilo in liter vina in še kaj. Tam se mi je odprl nadaljnji »jerebji svet«, ko sem zaverovano opazoval Šimna, kako je izdeloval piščalko, medtem ko sta z očetom modrovala, seveda največ o jerebih. Ko sva z očetom odhajala, mi je stari Šimen podaril piščalko, češ »če boš kdaj lovec« — prvo mojo piščalko. Sedaj sem bil dokončno začaran in v letih moje dolge prakse sem sam izdelal nešteto piščalk in šušelj. Toda, kakor je komaj med stotimi lovci en jerebar kakor treba, tako je komaj vsaka

deseta piščalka res dobra in kakor je bil takrat en sam Šimen.

Odsihmal so se začele moje »pevske vaje«, da sta jih bila vsa hiša in vrt polna, da so si domači mašili ušesa, me starejša brata metala iz hiše in so vsa moja pota po poljih in gozdih pela nemogoče jerebje viže. Kakor je namreč piščalka enostavna, tako je težko pravilno klicati in se naučiti napeva, ki je čimbolj naraven in predvsem, da je melodija vedno enaka. Ko po tisočih poskusih misliš, da znaš in se ti oglasi jereb, ti nežni glasek požene lovsko mrzlico v kosti, da namesto klicanja le jecljaš. Nekako tako je bilo s prvim mojim jerebom izmed naslednjih mnogih, mnogih, ki sem jih uplenil v štiridesetih letih.

2.

S 16 leti, ko sem dovršil nižjo realko, mi je oče preskrbel lovske pravice in tedaj se je začela moja jerebarska pot. Takrat sem bil že večč klicanja, kakor mi je priznal oče, ki je imel kot dober pevec tanek posluh. Imel sem tudi precejšnjo zalogo piščalk, ki sem jih izdelal iz kosti raznih živali, ker primerno majhnih mačjih kosti ni bilo vedno na voljo. Preden je prva dobro pela, sem pokvaril kar nekaj koščic, dokler nisem bil tudi v tem doma in sem s piščalkami založil precej lovskih znancev.

Tisto leto, ko sem imel orožni list in prvo lovsko karto, sem se jel resno poskušati z jerebi. Kot zelenec v tem lovu sem pa doživel marsikatero razočaranje, dokler mi niso jerebi sami razkrili svojih navad in glasov. Proti koncu avgusta sem se zdavnaj pred zoro odpravil v Grofijo v Peračici. Ta očarljivi mladi smrekov gozd, čigar tla so bila pregrnjena z mehkim mahom, da si hodil neslišno, je bil kakor pravljica. Na posekah je bilo na pretek malinja, robidovja in vsega drugega jagodičja ter gošče grmovja in gozdnega mladja za skrivališča, kakor si more jereb le želeti. Ko sem še v polmraku tiho stopal po stezi od drvarske bajte pod Malim vrhom, se oglasi nad menoj v robidovju — jereb. Pritisnem se k debelejši smreki in čakam, da se zdani. Jereb se je z jutranjo pesmico redno oglašal. Končno se mu drhteč in z muko nekam nerodno oglasim, enkrat, dvakrat. Več mi ni dala lovska mrzlica. Kmalu opazim, da se v praproti med robidovjem nekaj giblje. Srce je jelo nabijati, ko sem dvigal puško, da sem si skoraj želel, da bi ne bil jereb, ker od razburjenosti ne bi mogel streljati. Imel sem častitljivo dvocevno dratenko kalibra 14, ki mi jo je podaril oče s svečanim opominom: »Fant, v puški je smrt! Če boš le enkrat s puško neprevidno ravnal, je ne boš več nosil — pazi!«

Iz gošče se je izvil pisan ptič, obstal in zapel, komaj 25 korakov oddaljen. Puška je postala strašno težka in cevi so plesale kakor pijane.

Obupaval sem, jereb je pa stal in — pel... V strahu, da ne odleti, sem sprožil, sam nisem vedel kdaj in kako. Dim mi je za dih zakril pogled. Tedaj nekaj zadržota in zagledam jereba, kako omahovaje leti nad menoj v smreko, tam udari s perutmi po vejah in frfotaje pristane na tleh. Neka čudna sladka in grenka tesnoba me je preletela ob pogledu nanj, da sem ohromel, nezmožen dejanja. Še nekajkrat je udaril s perutmi ob tla in obmiroval. Urok je popustil. Spoštljivo sem dvignil prvi plen mojih sanj. Stopil sem na nastrel, kjer sem pobral nekaj pisanih peresc, nato ves iznemogel sedel in predse položil jereba. Zamišljen sem še vedno naralho drhtel. Kmalu pa sem se dodobra ovedel in se začel ozirati po okolici. Kar zapazim, da se majejo veje na smreki, pod katero sem prej stal. Zaziblje se daljša veja in izza iglic se pokaže oster smrček in rumeno grlo kune, ki gleda name. Napeti, pomeriti in sprožiti je bilo eno in kuna se je po vejah se loveč strkljala navzdol. Skoraj nisem verjel, da je resnica, prvi jereb in prva kuna zlatica!

Iz njenih nožnih kosti sem naredil dve odlični piščalki, kuno samo sem pa nagačil in jo na veliki drevesni gobi namestil na steni ob moji prvi trofeji srnjaka, ki sem ga uplenil dober mesec prej za Hudimi vrhmi na Jelovici.

(Se nadaljuje)

Rdeči rogači

Branko Galjot

Sobota popoldan je. Včeraj sem dobil pri tovarišu Milanu dovolilnico za odstrel srnjaka. »V Zabukovju ga daj, pa bolje ga zadeni kot lani«, mi je rekel in mi želel dober pogled.

Okrog petih se odpravim. Kolo in nahrbtnik sta pripravljena, še puško na ramo in hajdi proti Joštu. Po četrturi vožnji sem v Rakovci. Kolo pustim pri Žimarici in ravno ko ga peljem v šupo, se oglasi Kucnarjeva mama in pravi: »Lisico daj, lisico, že šest kur mi je odnesla.« Ženico za silo potolažim in se začnem počasi vzpenjati proti Zabukovju. Krasen dan je, prvi po dolgotrajnem spomladanskem deževju. Sonce greje, kot da bi hotelo nadoknaditi zamujeno. Visoko nad mano kroži kanja in se javlja s svojim fi — fi. Oglasim se še pri našem lovcu Rženu. Po dolgi boleznini sedi pred hišo in se greje na soncu. »A greš na srnjaka, kaj? Tule gor v robu je en dober. Samo tega nikar.« mi reče in hiti v kamro po »ta zelenga«. Malo še pokramljava o srnjakih in lisicah, da mi še nekaj nasvetov, kam naj grem čakati in se poslovljava. Ko pridem na travnik nad vasjo, opazim visoko v bregu rdečo liso. Daljnogled mi pokaže krasnega, res kapitalnega srnjaka, z visokima, močnima rogovoma. Bele ko-

nice rogovja se lepo odražajo na zeleni, cvetoči preprogi travnika. Prelep si, si mislim, škoda bi te bilo pred prskom. Prevzet nad lepo trofejo grem proti preži. Kmalu sem 15 m visoko na debelem hrastu. Preža je stara, vendar še vzdrži mojo težo. Na ograji je 36 zarez. Res pogost obisk. Odpre se mi lep pogled po vsej kranjski kotlini, v ozadju se dviga mogočna veriga še zasneženih Kamniških planin in Karavank. Pod menoj na travniku je mir, le kos na robu detelje nemirno ščebetata. Sedim in čakam. Puška leži pripravljena na kolenih. Nad mano se spreleti grivar, starec z belim obročkom na vratu. Kmalu ga slišim, kako gruli v gostih smrekah. Nenadoma se znajde pod prežo dolgouhec v rjavosivem poletnem kožuščku. Striže z uhlji, na robu postavi možica, se razgleda, še skok in že je v detelji. Počasi se mračni, prihaja noč. Naenkrat, ko da bi zrasla iz tal, zagledam sredi travnika rdečo postavo. Srna je, lanska mladica z dolgim, tankim vratom. Malo se popase in mi kmalu izgine izpred oči. Gre na spodnje travnike. Ura je pol devetih. Previdno zlezem s preže in se napotim proti naši lovski koči na Čepulah. Po polurni hoji mimo dveh hribovskih vasic, Pševa in Javornika, sem pred našo lovsko kočjo. Tu me čaka novo presenečenje. Pri studencu, ki napaja kočjo, opazim temno liso. Lisica je, sedi ob robu ceste. Dolg, košat rep ima lepo zviti okoli telesa. Hitro vzamem puško in jo pripravim za strel. Vendar je zvitorepka hitrejša od mene. Skoči in že je pod cesto v temi.

Presenečen, ker nam hodi že lisica v vas, stopim v kočjo. Tu je naš Lavtarjev Franc z ženo. Povečerjam, malo poklepetam s Franckom in kmalu odidemo spat.

Ob pol treh me zbudi drdranje budilke. Pospravim sobico, skočim v škornje, voščim Francku dober

pogled in že hitim v mesečno noč. Nad Javornikom me z bokanjem pozdravi krepak srnjak. V daljnogledu ga še vidim na robu gozda. Kmalu se mi skrije. Počasi lezem proti samemu vrhu Jošta. Na travniku pod smučarskim domom postojim. Na levi zauka sova, nad vasjo ji odgovori druga. Daljnogled počasi tipa po grmovju in travnikih. Vse prazno. Vzdrami me rahlo šelestenje listja. Bliža se mi zajec. Teče naravnost proti meni. Tri metre pred menoj obstane, si odtrga bilko in počasi odskaklja v grmovje. Tiho stopam po poti naprej. Dani se. Na obzorju se že krepko svita. Prihaja nov poletni dan.

Nad Marinovco opazim belo liso. Srebrni kopač jazbec si išče zadnje grižljaje pred spanjem. Sedem v jutranjo roso in ga opazujem. S sprednjimi šapami koplje, s smrčkom pa ovohava. Vzdrami me bokanje; 20 m od mene stoji rdeča prikazen. Boka in se ne pomiri. Starina je, glava popolnoma siva, trofeja slaba, ozka, kratka stebela. Ti si pravi. Srnjak počasi stopa proti robu. Splazim se nazaj, ga obidem in na drugem robu počakam. Kroglja je v cevi, pripravljena na smrtonosno delo. Klečim ob grmu in čakam. Počasi pomaknem glavo iz grmovja. Samo spogledava se in že sem si na jasnem, da ga danes ne bom nesel v dolino. Odskok, bokanje in pokanje dračja mi naznanjajo, da je starina mnogo spretnejši od mene. Pokadim cigareto in se počasi spuščam po Marinovci, ozkem, dolgem travniku, obdanem od vseh strani z bukovim sestojem. Na kolovozu spodim še dolgouhca, ki se mi v diru oddaljuje. Tedaj mi pod nogami nekaj sfrfota. Mladi drozg je padel iz gnezda in tiho čivka. Vzajem puhastega mladiča med dlani. Prestrašen odpira rumen kljunček in se neprestano oglašča.

Kmalu prileti stara. Prestrašena cvrči in se hujuje nad menoj. Mladička položim v rosno travo v nadi, da bo že stara poskrbela zanj. Tiho stopam naprej med starimi bukvami, še enkrat se ozrem in že sem pod gozdom na travniku. Pod menoj se prebuja vas. Iz dimnikov se že kadi. Grem po stezi ob robu vasi med travniki. Vidim še krepko srno z lanskim sivim, neprebarvanim mladičem — srnico.

Še nekaj korakov in že sem na glavni cesti. Veselo zajaham železnega konjička, hitim proti domu in se že vnaprej veselim naslednjega lovskega pohoda v poletno jutro.

Moji gamsi

Pavel Kunaver

Pri naši mizi se je vedno mnogo govorilo o gorah, njihovih ljudeh in živalih, četudi nobeden ni bil pravi lovec. Po očetu smo vsi podedovali veliko ljubezen do prirode. Pred 65 leti pa sta o gorah in njihovih lepotah vedela posebno mnogo povedati brata Jože in Franc in še malo, pa sem tudi jaz odšel z Jožetom na Golico, na Stol in na Triglav. Na Triglav po tedaj ravno dovršeni Tomiškovski poti.

Tistega leta je bilo še v avgustu mnogo snega in v jarku pod Cmirom je ležalo veliko snežišče. Tam sem zagledal prvega gamsa in to precej blizu. Zastala mi je noga, ko se je v elegantnih skokih spuščal po steni navzdol. Mirno je postal na ozkih policah, meril — skočil. Obstal je na ozkem parobku, komaj zadostnem za njegove ostre parkeljce. Bil sem še deček in dih mi je zastal, ko sem gledal, kako meri krasotec globino stene in snega pod seboj. Zdelo se mi je kakor stolp visoko, ko je odskočil, letel elegantno — stegnjen po zraku in pristal na snegu, da je vse škropilo okoli njega — nato pa v dolgih skokih tja čez in zopet v skale. Po mnogo več kot pol stoletja nepozaben prizor! Prav tam sem v poznejših letih še večkrat videl gamse in z daljnogledom v roki užival njihovo lepoto in gibe v begu.

Od tedaj so mi postali gamsi bistveni del gora, večkrat pa celo cilj pohodov po samotnih predelih planin. Že zelo zgodaj me je lovec Tavčar, ki je upravljal lov nekega Švicarja med Begunjščico in Stolom ter na Srednjem vrhu, naučil, kako se hodi tiho, da pridemo do živali. Pred vsem sem si nabavil dobre daljnogleda in danes se poslužujem največ 10 × 50 mm in 8 × 30 mm, ki mi odlično služijo pri opazovanju. In če grem zgolj zavoljo živali, imam palico, ki ima na koncu gumijasto konico, da hodim čim tiše. Tako sem sam ali v družbi mladine, ki sem jo naučil tihe hoje, prišel še mnogokrat v stik z gamsi.

Lep spomin imam na trop gamsov v Repovem kotu pod Zeleniškiimi špicami. Prišli smo v ta takrat (1911. l.) še tihi raj gamsov, da bi preplezali nekatere vrhove. Iz zelenice med melišči se je dvignil trop gamsov in obstali smo. Zato so se živali le polagoma umikale v steno in z daljnogledom sem jim sledil korak za korakom, skok za skokom, od stopnje na polico, po polici na navidez navpične stene — v globok jarek in zopet po ozki lašti na greben. Hvala vam! Pokazali so nam pot in sledili smo jim. Le v jarku zagonetka. Gladke, navpične skale. Tam so — nam nevidni — morali napraviti ogromne skoke, da so pristali na nekaj cm široki lašti in izginili na drugo stran.

Vršiči nad Petkovo njivo in Dedec nad Korošico so kraji, kamor sem hodil vedno prvi in svaril družbo za seboj, naj bo tiho, če hoče videti gamse v miru in lepoti. In res smo jih večkrat zalezli pri paši in se tudi mirno ločili od njih. Nekoč pa sem z družino šel od vrha Dedca previdno po robu proti Vršičem. Veter je bil ugoden — in glej čudo! Čez položno sedlo je s Petkove njive gor priskakljal gams, kakršnega še nisem nikoli videl. Mnogo močnejši od drugih in z roglji, visokimi in lepimi, da bi lovčevo srce poskočilo od veselja pri pogledu nanje. Nismo se ganili. Daljnogleda nisem odmaknil od oči in gledal sem prelepo glavo nenavadnega gamsa, ki se je le počasi nerad umaknil v steno in izginil. O njem sem pripovedoval lovcu Kemperlu na Kralovem hribu, ki pa se je zvito namuznil — saj ga je poznal. Pozneje sem zvedel, da je ta kozel padel pod kroglo kralja Aleksandra, ki je bil nad izredno trofejo tako srečen, da je nagradil lovce in goniče kar z okoli 12 000 takratnimi dinarji.

V Kamniških planinah imamo še dva Dedca. Zame je bil posebno pomemben Dedec (ca. 1600 m) na zahodnem koncu Zeleniških špic. Nanj smo prišli najlaže iz Repovega kota. Bil sem zelo strog in že zgodaj ukazal popolno tišino, da smo se kakor duhovi pomikali proti prvim čistinam pod skalovjem. Množica tjakaj nikoli ni zašla. Zato je bil mir popoln, gamsi nevnemirjeni in vedno smo jih našli na tistih sijajnih zelenicah, od koder so se lahko poljubno in mirno umaknili po policah in drasteh ali v Repov kot ali v Belo ali pa proti grebenom Žage.

Nepozabni prizori: gamsi, viharniki, zelenice, modre skale, tihi vrhovi, beli oblaki na nebu — in strmeče oči žene in otrok.

Pred prvo svetovno vojno smo bili Drenovci nekako »absolutni gospodarji« Kamniških planin, ko so se v septembru zaprle kočje. Lomili smo tradicijo »sezona« in bili smo v gorah, ko je razen lovcev že vse čepelo v meglenih jesenskih dolinah; planinske trate in gore so se sončile nad meglenim morjem, na njih pa tropi gamsov — največ na Kamniškem sedlu ali v Jermanovih

vratih in na strminah za Sukalnikom. Že v Klinu smo postali tihi in previdni — in glej, še preden smo prišli do pastirske kočice, že so se posamezni gamsi pomikali v Brano. Tam pod Planjavo pa — o čudo! — po 50 skupaj se jih je paslo in sončilo pod melišči. Previdno smo se premikali po stezi navzgor, gamsom pa se tudi ni mudilo in so se po varnih, njim znanih stezicah le polagoma umikali proti Planjavi. Nikoli niso bežali, kadar smo jih v pozni jeseni našli tam. Kakor da bi hoteli reči, »saj je v Sukalniku tudi lepo, pa pojdimo tja«! Vedno pa nam je bilo žal za prizor, ko so drug za drugim izginjali za skalnimi robovi in ruševjem.

Proti pomladi so se gamsi vedno umikali pred plazovi v goščavo. Črne pošasti so zdaj tu zdaj tam smuknile pred nami v še večjo goščo, kadar smo rinili pod Kalsko goro, Brano ali pod Gamsovim skretom, kjer so se pripravljali plazovi. Tu in tam smo videli le nerazumljive pohode posameznikov. Nekoč smo zagledali nekaj takih samotarjev sredi zime visoko pod Slemenom, ko so polagoma in previdno prečkali hude strmine nad Tratami pod Skuto in odhajali proti globoko zasneženim Podom. Pa to ni osamljen primer. Brat Jože se je nekoč — tudi še pred prvo svetovno vojno — vrnil s ture na Tursko goro čez Žmavčarje. Bil je ves razburjen in takoj je začel razvijati v temnici svoje fotografije, ki so pokazale nenavaden prizor: okoli 20 gamsov se polagoma pomika po strmih snežiščih pod stenami Brane proti Turski gori. Ta trop se je napotil prav na vrhnje strmine te gore in se nato z vrha obrnil nazaj, divjal po trdem snegu proti bratovi družbi in izginil nekje v Žmavčarjih. Pravi zimski turisti!

Rad sem zahajal na strmine Žmavčarjev, posebno na nek skalni parobek, ki moli z Brane pod zadnje gozdove nad Lepim kamnom. Tam so zmeraj gamsi. Treba se je le njim primerno vesti, da jih ne zmotiš, doživiš pa tudi izjemne prizore. Bilo je po najhujših plazovih in skale so se tam že prijetno ogrele. Nekaj gamsov je iskalo prve bilke tam spodaj, jaz pa sem se na skrajnem robu skale sončil. Pa zagledam na strmem snežišču, ne daleč od plazišča Bobnarja veliko piko — bil je gams, ki se ni ganil. V daljnogledu se mi je nudil čuden prizor. Gams je ležal v luknji, ki si jo je ali izkopal ali s toploto lastnega telesa iztajal v snegu. A ena od nog je molela daleč ven, kakor da je bolna. Ni je premaknil. Glavo je imel nagnjeno nazaj. Ali je mrtev? Ponesrečen? Ne, tu in tam je glavo le premaknil, telesa pa ni ganil. Sonce je žgalo in porodila se mi je misel: tudi gams se sonči. Le tista iztegnjena zadnja noga! Minila je ura in še vedno sem se z daljnogledom vračal na žival v snegu. Kaj naj storim, če je ranjen? Najprej poskusim. Zakašljam, gane se glava. Še malo glasneje, noga se zgane — in skrči. Ne bo nič hudega, si mislim jaz — gams pa po svoje: »Kaj me motiš, človek?« in

vstane, stopi na vse štiri in počasi elegantno odstopica čez Bobnar v Branine strmine.

To morajo biti tudi med njimi hudi časi in tragedije. Neke pomladi sva z bratom šla gledat plazove in se ustavila v bližini pastirske kočice na Kamniškem sedlu. Ko je začelo opoldne pripetati sonce, se je oglasilo v stenah. Zdaj tu, zdaj tam je grmel plaz s strmin in pometal vse pod seboj. A ni bilo tako, kakor sem mislil — da so vsi gamsi na varnem. V strmini nad studentem pod kočico se je na moje začudenje pripodil tropič kozarije in hotel čez silno strm jarek prav na rob grebena. A tedaj se je sneg udrl in začel grmeti navzdol. Stisnilo me je v grlu, ko sem gledal boj ubogih živali tam na vrhu. Ne vem, koliko se jih je rešilo, a več sem jih videl, ko so izginjali za robom. Tako pač marsikak gams pogine.

Posebno v mladih letih sem rad puščal stezo ob strani in hodil in plezal po jarkih, kjer so spomladi grmeli plazovi. Sneg se je stajal in tu in tam sem odkril iznakaženo truplo gamsa, ki ga je zalotil plaz na pogubni poti v dolino. Ugasle oči, polomljeni udi... Nekaj pa je bilo sigurno: nobenega starega gamsa še nisem našel med žrtvami plazov. Bile so mlade, manj izkušene, verjetno tudi slabotnejše živali. Dvakrat pa smo našli tudi mrtve gamse poleti, enkrat v gozdu poleg Črnega jezera, drugič v Beli. Zadnjega, ki je verjetno nekaj ur prej poginil, je mladina vsa potrta navezala na prečni kol in ga odnesla lovцем.

Ko še ni bilo takih procesij glasnih turistov na poti od Triglava v dolino Triglavskih jezer kakor sedaj, smo pod Hribaricami včasih srečali trope gamsov. Spominjam se enega, v katerem je bilo 40—50 živali. V krasnem teku so šle po meleh navzgor v smeri Mišel vrha. Tam okoli je tihi turist z dobrim daljnogledom vedno opazil te živali. Srečal sem jih tudi pri prvem poizkusu na Severni triglavski steni, kjer žive po policah in v vsem orjaškem ostenju predvsem spretni samotarji. Od vseh gamsov, kar sem jih občudoval v Julijskih Alpah pa mi je v najlepšem spominu trop gamsov na Kolišču. Kolišče je nekak odcep od visokih Oltarjev in se v strmih skokih spušča v Vrata nad Turkovim in Poldovim rovtom. Stene se menjajo z ozkimi zelenicami in gozdiči smrek in macesnov. Res pokrajinsko popoln svet in pravi paradiz za gamse. Mi pa trije, štirje smo se po drugi svetovni vojni včasih za ves teden naselili v plitvi podzemeljski jami Lopi v višini okoli 1800 m, Koliščem ravno nasproti. Dva, dr. Mrak in jaz sva imela s seboj odlične daljnoglede, s katerimi smo malone neprestano pregledovali ves vrhnji del razčlenjenih Kolišč, ki je bil od nas komaj četrt ure hoda oddaljen. Torej razgledišče prve vrste. Nekaterikrat pa smo plezali tudi na najvišji vrh. Z gamsi smo se šli skrivalnice, saj so se poljubno umikali po policah, zelenicah, med viharniki. Izginjali so

Bohinjske gore med Raskovcem in Četrtjo

in se prikazovali. Menda so spoznali, da jim nismo nevarni in tako smo jih nekoč znova lepo presenetili prav pri vrhu in — v nevarni bližini! Komaj smo sedli na rob odloma, izza katerega so moleli vrhovi starih macesnov, se je dvignil z enega od njih velik orel, zaplaval nad prepade in malo zakrožil. Komaj sem ga ujel v zorno polje daljnogleda, kjer se je posvetil njegov silni kljun, skrčene noge in krasno perje razprostrtih peruti, je že izginil za robovi. Tokrat so jo tudi gamsi hitro ubrali — pred nami ali pred kraljem ptic?

Dolina Voje je bila do tedaj zelo samotna, posebno pozimi in spomladi. Nekoč, ko se je sneg že dobro umaknil iz doline, sva bila z ženo zopet tam. A na Klancu, kjer se dolina odpre in se začno senožeti, se vedno ustavim in pregledam vsa pobočja, kje se kaj pase. Tokrat je bilo vse prazno in nato sva se utaborila pri enem od senikov sredi senožeti. Nasončila sva se že. Vse je bilo tiho, ko sva se ozrla na travnike med najnižjimi kočami, kjer je bilo vse belo od spomladanskega žafrana. Žena ima bistre oči in me opozori na črne postave med seniki — in daljnogled mi pokaže gamse na paši. Pasli so se kakor kravice na mladi travi in žafranu. Nikamor se jim ni mudilo, dokler niso nekaj zavohali, obstali so in se skokoma spustili čez Mostnico v višave.

Da, voh je pri gamsu važnejši kakor vid. O tem me je prepričal tale dogodek, tudi še pred prvo svetovno vojno. S prijateljem Hrovatinom sva od vzhodne strani plezala na Srednji vrh med Begunjščico in Vrtačo. Tam je bilo gamsov vedno na pretek. Tistega dne je zahodnik gnal megle in oblake od Triglava in divje razsajal po višavah. Ko sva dosegla vrh, je tako zapi-

halo v obraz, da nama je vzelo sapo — a niti 10 korakov pred nama v vetru, skoraj v dosegu roke je stal star gams. Veter mu je kodral dlako in tulil, da naju žival ni slišala, še manj pa zavohala. Kakor sva bila, tako sva obstala ob prizoru, presenečeni kozel je kar okamenel — le njegov smrček je šel nervozno sem in tja. Srkal je zrak in hotel zavohati nevarnost — a kako, ko je strašno vleklo od njega proti nama, midva pa sva stala ukrivljena mirno kot štora.

Če pa sem hotel pokazati mladini gamse v miru, sem jo peljal s Triglava v Krmo. Ko smo zapustili snežišče in melišče pod strminami Kredarice, sem že začel pripravljati mladino na prizor, predvsem pa na vedenje. In Krma nas ni nikoli izdala. Tam na širnih meleh se vedno pase trop gamsov. Zadnjikrat, bilo je menda pred štirimi leti, pa so se gamsi prav nastavljali kakor da bi se hoteli razkazovati, kako se znajo pasti, poskakovati, navidezno preplašeno odskočiti, ponosno stati na vzvišeni skali, pa tudi siti leno ležati. Daljnogled je romal iz roke v roko, da smo se jih do sitega nagledali in zapomnili vso lepoto harmonije živali in narave pod stenami Draških vrhov. Pod Srcem v Martuljku pa je mladini lep gams pokazal vse, kar zna. Pritekel je izpod Frdamanih polic, pretekel vso konto, prečkal greben v Za Akom ter dirjal čez snežišče, špranje, skale, skoke, jarke, meli in skozi ruševje, da se mu mladina ni mogla načuditi... Tako se menjavajo slike, ki jih dviga spomin iz davnine od Kamniških planin čez Karavanke do Julijcev. Vsaj štiri generacije gamsov sem preživel. Kje ste, lepi gorski prijatelji? V sobah lovcev vise vaši ponosni roglji, v meni pa živite, kakor sem vas videl v vašem gorskem domu.

Prva jugoslov. kinol. razstava v Novem Sadu, septembra 1964 — odlični istrski goniči

Foto VI. Pleničar

Kinologija ob 20-letnici osvoboditve

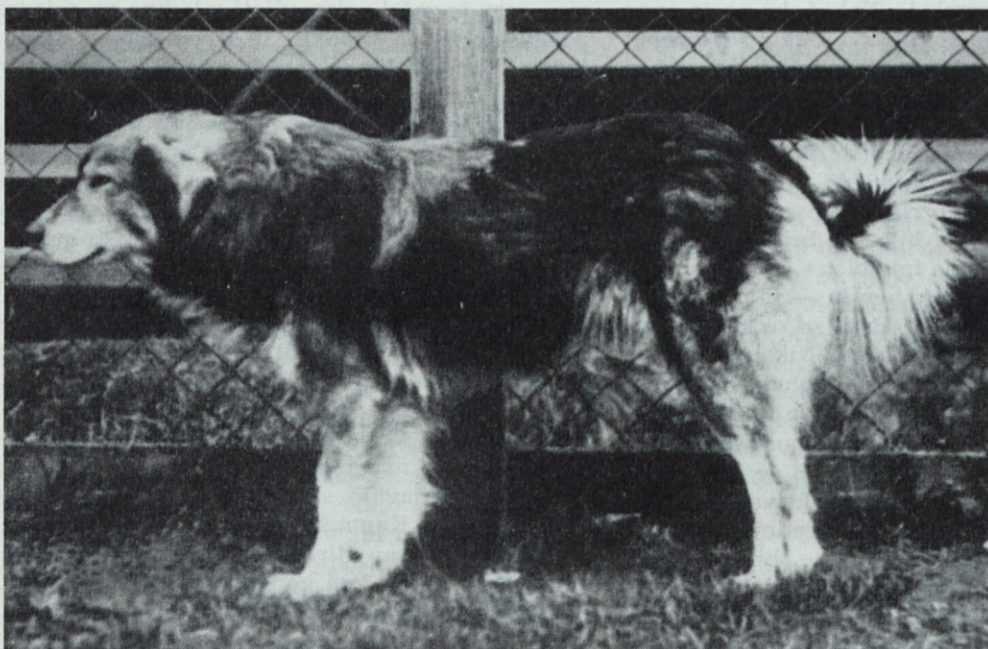
Vladimir Pleničar

V okviru Kinološke zveze Slovenije imamo 5 pasemskih organizacij, ki skrbijo za pravilno vzrejo in šolanje lovskih, športnih in službenih pasemskih psov. Če vemo, čemu nam psi služijo, tedaj imamo pred seboj jasno načrtano pot. Organizacijo in strokovno vodstvo za pse ptičarje in šarivce vodi že več kot 40 let Društvo ljubiteljev ptičarjev, ustanovljeno 23. 2. 1921 v Ljubljani, ki je najstarejša pasemska organizacija in pionir slovenske in jugo-

slovske kinologije. Za uspešno delovanje je bilo Društvo ob svoji 40-letnici odlikovano od lovske in kinološke zveze z redom I. stopnje. Enako odlikovanje je prejel ob 40-letnem jubileju tudi Klub za goniče, ustanovljen 22. 5. 1924 v Ljubljani, za organizacijo in strokovno vodstvo. Klub je skrbel za vzrejo in vzgojo vseh vrst goničev, predvsem avtohtone pasme istrskega goniča. Potreba je narekovala, da je bilo 25. novembra 1929 v Celju ustanovljeno tudi Društvo brak jazbečar. Brak jazbečar je dober gonič, jamar in razen barvarja zelo zanesljiv in uporaben krvosledec. Za jamarje in pravilno delo jazbečarjev in terierjev skrbi Klub jazbečarjev in terierjev, ustanovljen 4. marca 1926 v Ljubljani. Pionir športne kinologije v Sloveniji je bil Klub športnih psov v Ljubljani, ustanovljen 9. novembra 1922, ki se je 16. marca 1958 preimenoval v Zvezo klubov za vzrejo športnih in službenih psov Slovenije. Za strokovno delo in dosežene uspehe je Zveza ob svoji 40-letnici prejela od Kinološke zveze Slovenije največje kinološko odlikovanje, red I. stopnje. Avtohtona pasma — jugoslovanski ovčar-kraški tip (ilirski ovčar) je mednarodno priznan že od leta 1939. Pasemske organizacije skrbijo za sodniški in vodniški kader, prirejajo preglede, razstave, spomladanske in jesenske preizkušnje in tekme, pa tudi predavanja, seminarje in tečaje s praktičnimi vajami.

Kinološka zveza Slovenije s pasemskimi organizacijami skrbi tudi za izdajo kinološke literature, import plemenjakov za osvežitev krvi in propagando doma ter v inozemstvu. Pri Lovski zvezi Slovenije je ustanovljena komisija za kinologijo, ki je povezana s kinološkimi poročevalci področnih lovskih zvez in lovskih družin ter v sodelovanju s Kinološko zvezo Slovenije daje strokovne nasvete v vseh kinoloških vprašanjih.

V okviru 7-letnega plana je bila na lovske zveze in lovske družine poslana anketna lista o problematiki kinologije na terenu. Anketa še ni zaključena, vendar so dosednji odgovori že nakazali smernice za nadaljnje delo.

Ilirski ovčar,
Div Podgorski
JRSP 56

ŠTEVILO LOVSKIH PSOV V SLOVENIJI PO STANJU 31. MARCA 1965

Lovske zveze Zavodi za golitev divjadi	Nem. krat- ko- dlaki ptičarji	Nem. zi- mavci	Angl. ptičarji seter po- enter	Epag- neul bre- ton	Ostale pasme žičar- jev	Nem. pre- pel- čarji	Sprin- ger spa- njelj	Koker špa- njelj	Krat- ko- dlaki istr. goniči	Res- sti istr. goniči	Posav- ski goniči	Bal- kanski goniči	Braki jazbe- čarji	Lovski teri- erji	Foks- teri- erji	Jazbe- čarji krat- ke, dolge, res. diake	Krvo- sled- niki, hano- veran- ski in bavar- ski	Skupaj
Celje	27	1	1	1	1	—	21	41	103	14	66	5	232	70	—	30	—	613
Gorica	67	1	1	42	—	—	—	7	170	26	3	4	59	37	—	2	—	419
Kočevje vkl. Jelen, Rog	1	1	—	—	—	—	—	3	115	16	4	5	42	55	—	1	4	247
Koper	95	12	24	4	—	—	—	7	141	8	2	—	33	24	1	—	—	351
Kranj	28	5	6	4	1	—	5	16	44	9	17	13	70	57	—	12	5	292
Ljubljana	89	12	8	9	—	—	9	30	127	46	30	2	115	100	—	11	1	589
Maribor	112	5	4	—	—	—	15	30	25	5	20	3	155	76	—	20	—	470
Murska Sobota	148	4	2	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	34	—	1	—	193
Novo mesto	8	2	—	1	—	—	3	10	215	76	22	3	30	27	4	29	10	440
Postojna	35	3	1	—	—	—	2	3	24	11	1	—	34	17	—	16	—	147
Ptuj	65	11	—	—	—	—	9	6	2	—	—	—	6	15	—	5	—	119
Trbovlje	3	—	—	—	—	—	2	1	64	10	33	2	44	17	—	6	—	182
Krško	29	6	3	14	1	—	4	16	39	10	22	3	61	22	2	7	1	240
Triglav	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	—	—	1	14
Kozorog	1	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	9	1	18
Fazan	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9
Pohorje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	2	—	—	1	8
Skupaj	715	65	50	75	5	—	74	171	1070	231	221	40	892	561	8	149	24	4351

Po lovskem svetu

Čez Kirgizko stepo

Srečko Lapaine

(Nadaljevanje)

Peti dan smo za Akmolinskom dosegli večjo reko Išim, ki nas je spremljala vse do Atbasarja. Vsa skrb za vodo je minila in konji so bili pri nastopajoči vročini ob opoldanskem počitku vedno do trebuha v vodi. Nekako na sredi poti med Akmolinskom in Atbasarjem pa smo doživeli redke pojave, ki si ga tudi Kirgizi ne znajo dobro razlagati. Med popoldanskim pohodom so se konji dosti napasli in zvečer smo se utaborili ob lepem jezeru, nedaleč od reke Išima. Vse je bilo v redu in tudi straže pri tabunu. To noč naj bi stražili trije pastirji Kirgizi, Nosačev in Volodja... Ogenj je počasi dogoreval in pospali smo okrog voza. Sredi noči pa se zbudimo od strašnega topota kopit, od vpitja stoj-stoj, ko mimo nas na slepo pridrvi ves tabun in panično beži v stepo. Kaj naj to pomeni, kaj se je zgodilo? Ves tabun s stražo je izginil v stepi. Pri vozu nismo imeli niti enega rezervnega konja, ker smo preko noči pošiljali vse konje v čredo, da se odpočijejo. Ko naglo zanetim ogenj, mi ura pokaže, da je še dobro uro do svita. Ivan segreva samovar, da se malo ogrejemo. Vsi se preplašeno spogledujemo, ker si pomagati ne moremo. Če bi bili Kirgizi tako spretno napadli, da jih pri vozu ne bi bili opazili, bi nas prebudili strelji straže. Napada potemtakem ni bilo, ker sta Nosačev in Volodja povsem zanesljiva in hrabra moža. Kaj torej? Beljajev je mnenja, kakor je pač slišal od Kirgizov o takih sicer redkih primerih, da se ponoči čreda iz neznanega vzroka prebudi in v paničnem strahu zdirja v noč. Ugovarjal sem, da bi bilo to mogoče le pri čredah, ki niso zastražene. Vprašanja so se mi divje podila po glavi. Tako smo sedeli nekaj sto kilometrov daleč od vsakega naselja v stepi — brez konj. Ukažem, da zakurimo velik ogenj, da bi zgubljeni mogli videti, kje se nahajamo. Beljajev brez besede začne kositi travo, in z voza smo pometali na ogenj vso zalogo kizjaka, da je v nekaj minutah zagorel velik plamen. Brez uspeha. Začelo se je svitati in spomnil sem se, da naj streljam, da bi s tem opozoril Nosačeva in Volodjo. Tako sem v dveh urah oddal vsake četrte ure po en strel. Tudi na strele ni bilo odgovora. Ko je vzhlo sonce, sem napotil Ivana, da se opremi z dolgo palico, nanjo naj priveže brisačo in jo mahne v smer, kamor je oddivjal ponoči tabun. Če bi zagledal tabun, naj mi s kroženjem brisače nad glavo da znak. Dal sem mu še kompas, da se tudi on navsezadnje ne zgubi. Sam sem pa redno vsake četrte ure oddajal znak s strelom. Mučno čakanje, minute so bile ure. Ivan se je že skoraj izgubljal na obzorju, le v daljnogledu sem ga še opazil. Nobenih znakov ne daje. Po zadnjem mojem strelu sva z Beljajevim jasno slišala pok. Čez četrte ure zopet moj strel. To pot je bil odgovor jasnejši in naenkrat zapazim skozi trieder, da mi tudi Ivan daje znak, kakor je bilo dogovorjeno. Odleglo mi je, čeprav konj in jezdec še nisem videl. Ivan še vedno maha. Potem počasi razpoznavam konjske glave,

kako rastejo iz trave. Tudi Ivan že teče h konjem in kmalu zajaše. Pričnem razpoznavati posameznike, ko se Volodja in Ivan oddaljita od tabuna in v polnem galopu podita konje naravnost k nam.

Ko Volodja razjaše pripoveduje: »Kakor vedno je straža v pravilni razdalji počasi krožila okrog tabuna in se od časa do časa sklicevala. Konji so po večini spali in kakor vedno v spanju nalahko stekali. Naenkrat se pojavi v čredi nemir in tudi pri svojem konju sem čutil, kako se je v njem vse napelo in kakor plaz se je utrgal ves tabun ter se pognal v divjem diru v stepo. Da bi se branil, ni bilo niti misliti, ker bi me pobesnele živali gotovo poteptale.« Kako dolgo so se splašeni konji podili po stepi, ni vedel povedati. Ko je čreda jela bolj umirjeno dirjati, je straža, ki jo je konjski plaz potegnil za seboj, začela pomirjevalno klicati v čredo. Medtem je prišel ves tabun do nas in napravili smo odmor, da se straže od prečute noči, naporov in strahu odpočijejo in naspijo.

Konji so počivali mirno, kakor da se ponoči ni nič zgodilo. Ob samovarju je Nosačev opisal dogodek približno tako kakor Volodja. Tudi njegov konj je nenadoma podivjal in ni koristila ne uzda in ne ostroga. Kakor blazen se je tudi njegov konj zarinil v gnečo črede in brezglavo drl v temno noč. Tedaj je začel Nosačev počasi pritiskati na konja, in polagoma se mu je posrečilo, da se je zrinil v ospredje tabuna. Še v temi je v svoje krepke roke ujel grivo vodilnega žrebca, s tem končno spravil tabun v normalni tek in ga počasi tudi ustavil. Po vodenju kobilic in mladičev je sklepal, da je bil samo strah vzrok tega divjega preplaha. Kaj bi bilo temu vzrok, ni vedel. Slišal pa je še kot deček od svojih prednikov, da se taka panika včasih pri konjih pojavi, in sicer le ponoči. Nosačev je menil, da ima kak konj strašne sanje o nevarnosti, da potem z nam neznanim znakom splaši spečo čredo v paničen beg.

Ko se je naš stari Kirgiz Nurahun naspal in napil čaja, je med drugim povedal, da je v svojem življenju to tretjič doživel. To pot da lahko govorimo o sreči, da se divji konjski plaz ni utrgal mimo voza, ker bi pod kopiti ne ostal nihče živ. Tudi on je bil mnenja, da pride signal za preplah iz črede same.

Po tem grozljivem dogodku je bilo treba nekaj dni, da sem se spokojil in normalno zaživel. Tudi za lov bi se ne brigal, če bi nam ne bila potrebna hrana. Zato sva z Ivanom ponovno pričela stikati za svizci in dropljami. Ker je pa vročina postajala iz dneva v dan hujša, sva smela nastreliti hrane samo za en dan. En svizec in ena droplja na dan sta nam zadoštovala. Pojavili so se še zajci in ta dan sva uplenila kar dva. Le Kirgizi z zajci niso bili preveč zadovoljni, pa jih je Nosačev potolažil, da zajce lahko tudi sami pojemo.

Dvanajsti dan je, če se ne motim, odkar smo iz Akmolinska in če je moj račun pravilen, bomo čez tri, štiri dni v Atbasarju. Torej je nekako 13. ali 14. junij. Ker sem se v koledarskem štetju zmotil, sem prosil Beljajeva, naj zve pri Kirgizih, ki jih srečavamo, kateri datum imamo. Pa so se mu prav od srca nasmejali, češ, da taborijo po zvezdah in ko bo ta in ta zvezda na tem in tem kraju, je treba, da se vrnejo, če hočejo biti pred zimo doma v zimovki. Dan pred našim prihodom v Atbasar nismo srečali nobene črede več. Že pred nekaj dnevi je zvedel Beljajev od Kirgizov, da je v Atbasaru mnogo ljudi bolnih za pegastim legarjem. Ker sem vedel, da je pegasti legar spremljevalec lakote, sem dal Beljajevu nalogo, naj zmanjša dnevne obroke prepečenca, saj smo si že v Akmolinsku le s težavo nabavili potrebna živila. Od Atbasara bo do Orska še kakih 600 km račne črte. Ko smo prvič prejeli od Beljajeva skrčene obroke prepečenca, so Kirgizi zagod-

njali. Beljajev je Nurahunu pojasnil položaj s pripombo, če se v Atbasaru posreči dobiti dovolj moke, bodo ti odtegljaji nadoknadeni. Učinek manjših količin prepečenca je bil, da so Kirgizi segli po mesu dropelj in zajcev.

Z Ivanom imava vsak dan večje težave, da preskrbiva desetim lačnim možem dovolj mesa. Čim bolj se približujemo Atbasaru, tem manj je divjadi. Vendar sem ta dan naletel kar na 34 dropelj, devet odraslih samic, en dropljač, ostalo mladina. Namestil sem se za nekim razdrtim butanom, Ivan pa v loku objahal droplje in jih s cikcak približevanjem pritiskal proti meni. Ni minilo pol ure, ko sem imel vso družino pred seboj na kakih trideset korakov. Nagnil sem se toliko naprej, da sem imel prve mladice na muhi. Preden so se živalce zavedle, sem imel zopet nabito puško in ker so bile droplje še na tleh, sem ponovno pogodil še dve mladici. Prav mimo mene so tekle, preden so se sunkoma dvignile. Iztrebljene mladice so imele po 4 kg; mesa smo imeli za dva dni.

Naslednji dan proti večeru naj bi se približali mestu Atbasar, ker je danes 15. dan, odkar smo zapustili Akmolinsk. Tabornikov Kirgizov, ki so nam bili v razvedrilo in poročevalci novic, nismo srečali več. Zvečer smo taborili ob prav prijetnem potoku, ki se je najbrž izlival v reko Išim. Ker smo prišli na mesto pred sončnim zahodom, smo tudi to pot namakali noge. Tu je Tomaž opazil ribe. In ker je bil fantič doma ob reki, se je spoznal na krajo rib. Slek se je in začel šariti pri bregu pod vodo. Precej dolgo smo morali čakati, nočilo se je že, ko je Tomaž nenadoma zamahnil z roko po zraku in v pesti mu je capljala precej velika ščuka. Lovcem se je torej pridružil še ribič. Sedaj bo pač hrane dovolj. Še isti večer je bila ščuka pečena.

Naslednji dan smo bili že zgodaj popoldan pred mestom Atbasar. Z Beljajevim smo takoj vpregli sveže konje in smo se skupaj z Ivanom odpravili v mesto. Prvič v življenju sem videl to naselje, ki je le tipičen pomanjšan Akmolinsk. Medtem, ko sem se zadrževal na pošti, da se javim ženi in prof. Junkersu, sta Beljajev in Volodja iskala po mestu hrano, predvsem moko. Vsi smo bili v mestu tuji. V obraz so se jima smejali, ko sta povpraševala po 100 kg moke, ki je ni bilo niti kilograma, saj za bolnike v bolnišnici ni bilo kruha. Skoraj polovico hiš je bilo zabutih, ker so prebivalci bežali pred lakoto. Pri stikanju za hrano sem zašel v nekako lekarno, kakor se mi je zdelo. Ko vprašam, kaj prodajajo, je bil kratek odgovor: Nič! Pa le pritiskam, če imajo mogoče kaj mila? Nič. »Ali slučajno veste, kje bi dobili kaj cigaret?« »Cigarete smo pokadili že pozimi.« Vendar je neka ženska vedela za nekoga, ki je še nedavno ponujal mahorko (najslabši ruski tobak), ker se v stanovanju ne sme kaditi, saj od smradu crkajo muhe. Ker bom pa kadil v stepi, sem po nekaj minutah imel pol kg mahorke za neverjetno bajno ceno. Ko sem zbarantal še nekaj časopisnega papirja, da bom delal znamenite »kurje nožice«, v katere se nasiplje mahorka in ker Beljajeva nisem našel, smo se že v mraku vrnili h konjem. Tako smo torej ostali sredi pota v čisto tujem kraju skoraj brez hrane. Na hitro sva z Andrejem Grigorjevim pregledala našo zalogo. Zračunala sva, da imamo za 13 dni po 50 km potovanja do Orska na moža manj ko pol kilograma prepečenca, poleg nekaj krompirja in 12 kg suhih marelic, ki jih Kirgizi niso jedli. Le sladkorja in soli je bilo še dovolj. Kako prav je imel Beljajev, da je pričel že v Akmolinsku varčevati.

Po večerji sem sklical vse k ognju in povedal, kako je s hrano. Molče so me poslušali. Sicer so pa bili že vsi obveščeni, ker so pred nočjo prihajali ljudje, zlasti otroci k ognju našega taborišča in moledovali za hrano. Zgodaj smo se dvignili in kljub slabemu

Sušenje prtljage
po prevozu čez reko Išim

Foto S. Lapaine

razpoloženju Kirgizov se disciplina pri konjih ni prav nič omajala. Nosačev je zahteval od pastirjev, da vrše službo kakor doslej. Tretji dan našega pohoda smo prišli v koleno reke Išim, ki jo bo treba prebresti. Zvečer smo taborili skupaj z dvema kirgizkima auloma. Opozarjali so nas, naj se drugi dan izognemo močvirju s kakim 10 kilometrskim ovinom proti severu, da bomo varno hodili. Tam se je že večkrat pripetilo, zlasti ponoči, da so se goveda ali ovce pogreznile v močvirje. Eden kirgizkih pastirjev je zato jahal pred tabunom, da bi nas opozoril na močvirje. Po kakih štirih kilometrih sem opazil na obzorju nekaj jastrebov, ki so se vzdigovali v zrak in spuščali k tlom. Ko sem prihajal bliže, sem opazil v močvirju pogreznjeno mrhovino, ki so jo trgali jastrebi in drug drugega odrivali raz njo. Najbrž so trgali ti mrharji govedo še živo, ko si ni moglo pomagati. Nisem si mogel kaj in sprožil sem mavzerico na velikega jastreba, ki je sedel na govedo. Prvi strel teh grobarjev ni preplašil, pa čeprav se je jastreb zakotalil v močvirje. Sele ko se je drugi zvalil zraven prvega, so se ostali naglo v velikih krogih pričeli dvigati in še ure za tem krožili visoko pod nebom. Okrog devete ure smo bili na mestu, kjer je bilo reko Išim najlaže prebresti. S konji nismo imeli nobenih težav, ker konj ljubi vodo in zelo rad plava. Preglavice nam je delal voz. Ko je Nosačev preskušal globino vode, je deset metrov od brega ugotovil, da sega konfu skoraj do vratu. To se pravi, da nam bo voda zalila voz. Zato smo prtljago v sedlih znosili na nasprotni breg, predvsem vsa živila in odeje. Potem smo zapregli štiri konje in prva dva sta bila na vrvi, ki jo je Nosačev držal v rokah na svojem konju in tako smo spravili vprego čez reko. Na drugem bregu smo počivali in čakali na kosilo. Medtem je Tomaž šel lovit ribe in začudili smo se, ko je po dobri uri prinesel polno vedro rib, med njimi največ ščuk, eno do 70 cm dolgo.

(Pride konec)

Medvedka, ki smo ju udomačili

Iz angleščine po P. Krottu prevedla Tatjana Vončina

(Nadaljevanje in konec)

SOS iz gozda

Poletje je bilo zelo suho in malo jagod. Če bi bil prava medvedja mati, bi zdaj skupaj z mladiči šel iskat hrano. Toda nisem bil dovolj izkušen, da bi vedel, da so mladi medvedi najbolj lačni v jeseni, ko se morajo zrediti za zimo.

Potem se je zgodilo nekaj nepredvidenega. Zgodaj septembra so se blizu nas pojavili gozdni delavci in si nekaj sto metrov niže od nas postavili preprosto kočico iz vej in lubja. Govoril sem z možmi in jim povedal, naj se ne boje medvedov, če bi jih slučajno srečali, da naj dobro spravljajo svoje stvari v shrambi, naj ne kuhajo zunaj in predvsem naj ne jedo blizu naše kočice. Možje so se s tem strinjali, toda prav tako hitro so na to pozabili.

Nekega dne je pihal neprijeten jugozahodni veter, ki je prinesel dež. Šel sem s puško v gozd, ker sem hotel ustreliti zajca za kosilo. Ko sem prišel domov, me je čakalo neprijetno presenečenje. Moja žena je pripravljala kosilo, ko so prišli trije gozdni delavci in razburjeni prosili za pomoč. Medvedi so jih napadli. Pustila je kuhanje, vzela debelo palico in stekla z Martinom in Maksom na kraj nesreče.

Žena se je začudila, da so jo možje peljali le kakih 100 metrov od kočice, kjer so ostali gozdni delavci sedeli okoli ognja in se zaskrbljeno ozirali navzdol, kjer je ležala raztrgana velika vreča, prej polna hrane.

Ukaz

Delavci so povedali, da so si hoteli skuhati kosilo, ko sta se pojavila medveda in odnesla vrečo. Bumsli in Sepha sta ženo in otroka z veseljem pozdravila. Verjetno sta ob njuni navzočnosti postala še bolj korajžna in Bumsli je pograbil konzervno škatlo, jo odprl s tacami in pojedel iz nje meso. Moja žena je skušala napraviti red. Prosila je može, da so vstali in pospravili svoje stvari, medtem ko je ona z dečkoma šla naokoli in vihtela palico, da bi odgnala medveda. Čez nekaj časa sta jim mladiča sledila domov. Delavcem smo škodo povrnili, vendar je bila vsa zadeva neprijetna. Jasno je bilo, da sta Bumsli in Sepha odkrila prijetno dogodivščino, ki bi jo utegnili ponoviti. Naslednje nedeljo so delavci odšli v vaško gostilno in zabavali domačine s svojo dogodivščino z medvedi. Možje so bili zadovoljni, saj smo jim škodo povrnili in lahko so pripovedovali senzacionalno zgodbo. Zgodaj naslednje jutro sta se medveda s polnima trebuhoma pojavila pred našo hišo. S stokom sta legla na slamo. Bal sem se, da se je zgodilo najhujše. Opol-dne so se pojavili trije delavci. Povedali so, da sta jim medveda ukradla vso salamo in surovo maslo, veliko količino sladkorja, slanino, sir in kruh. Razmajala sta lesene stene njihove shrambe in odkrila del strehe. Kako naj delavci zavarujejo svoje reči? Rotil sem jih, naj čuvajo svojo leseno kočico in naj

si preskrbe boljše zaboje. Ponudil sem jim, da jim plačam material in delovni čas. Možje so bili s tem zadovoljni.

Vendar so čuvali kočico le takrat, ko je slučajno kdo od njih delal blizu nje. Kaj pa bi se zgodilo, če bi se Bumsli in Sepha pojavila ob drugem času? Delavci so skomignili z rameni. Bo že oblast plačala, so si mislili.

Škoda, ki jo je utrpelo moje raziskovalno delo, je bila hujša. Bumsli in Sepha sta spoznala, da zlahka in brez nevarnosti lahko oropata delavske kočice in da je v njih mnogo hrane. Bal sem se prihodnosti. Tisto jesen je bila strašna suša: vse raste se je posušilo in večina studencev usahnila. Moral sem nositi pitno vodo več ko pol milje daleč in vse živali so morale daleč naokoli iskati hrano. Neusmiljeno sonce je pripekalo z jasnega neba. Bumsli in Sepha sta shujšala, namesto da bi se zredila in sta neusmiljeno cvilila pred hišo, kadar sta zavohala jedi. Seveda bi ju lahko hranil, toda hotel sem videti, kako bosta skrbela sama zase.

Ukradena pojedina

Nekega dne, ko sem šel v gozd, da najdem nekaj posušenih jagod, sem mislil, da mi bosta sledila. Toda čez nekaj časa sta se medveda obrnila in izginila v smeri naše hiše. Ker sem predvideval kako nevšečnost, sem se tudi sam obrnil in čez pol ure prišel domov, kjer sem našel prijatelja, ki nam je prinesel pošto in robo. Bil je videti razburjen in kmalu sem spoznal, da je za to imel upravičen vzrok.

Prišel je pred kakimi 20 minutami, težko obložen. Odklenil je vrata in vse skupaj postavil noter. Medtem je zaslíšal iz moje shrambe strahovit ropot. Ko je pogledal skozi zamreženo okno, je videl medveda, ki sta dvigala s stropa težke deske in jih s silo metala na tla. Medveda sta vdrla noter skozi luknjo v stropu in tako prišla v mojo shrambo. Moj prijatelj se jima je približal z dvignjeno palico in glasno je kričal. Bumsli, ki je nesel v gobcu salamo, je zbežal v senik, medtem ko se je Sepha brezupno trudila, da bi spravila svojo veliko glavo iz lonca za med, ki sem ga hranil za najnujnejši primer. Končno se ji je to le posrečilo, toda pograbila je lonec in ga nesla na begu s seboj. Med se je počasi izcejal in puščal za seboj kot reka dolgo sled.

Potem sem sam zaslíšal ropot v shrambi. Bilo je jasno, da se je potem, ko je moj prijatelj zaprl vrata in postavil nazaj deske, pričela nova ofenziva. Ko sem se pojavil, da bi rešil še zadnje ostanke zaloge, je Bumsli lizal iz konzervne škatle zadnji ostanek surovega masla, medtem ko je Sepha dvignila glavo iznad velikega kupa sladkorja, riža in moke. Udaril sem medveda in pri tem glasno zavpil. Seveda to kot mati medvedka ne bi smel storiti, toda moral sem rešiti, kolikor je bilo mogoče.

Bumsli je pritekel k meni in me večkrat hudobno ugriznil v desno nogo. Na srečo sem imel debele usnjene hlače in mi ni dosti škodovalo. Končno je zaradi udarcev vendar odšel iz shrambe.

Potem sem odprl vrata in poklical Bumslija nazaj. To sem storil deloma zato, da bi popravil svojo napako, ki sem jo zagrešil kot mati-medvedka, ki je svoje mladiče odgnala od hrane.

Bumsli se je obotavljal, očitno žalosten in pretresen. Ker je ugriznil mene, njegovo mater, mu je to zadalo nemajhen šok. Vendar je bilo značilno, da me ni udaril s tacami, kot imajo medvedi navado, kadar napadejo. Oba sta to storila z nezaželenimi gosti, toda verjamem, da nikoli ne dvignejo šape na svojo mater, čeprav jo ona lahko tu in tam uporabi, ko vzgaja svoje mladiče.

Nekega jutra, pozno v oktobru, sem videl medveda, kako sta lenarila. Počasi, korak za korakom sta se pomikala nazaj, vzdolž stene. S tacami sta praskala po tleh. Ali se jima je zmešalo, sem se čudil. Pogledal sem v njihovo votlino ter videl listje in travo, ki sta jo mladiča morala znositi tja v moji odsotnosti.

Ko sem zanetil ogenj v svoji koči, sem naenkrat zaslišal čuden šum. Šel sem ven, da bi videl, kaj je. Medveda sta vneto delala globoko jamo pod pragom. Prst in kamenje je letelo vse naokrog.

Igre v snegu

Postalo mi je jasno, da je njuno obnašanje pomenilo pripravo za zimsko spanje. Konec oktobra smo doživeli v gorah prvi snežni metež. Dolga in nenavadno suha jesen se je umaknila zgodnji in trdi zimi. Med metežem sta Bumsli in Sepha ležala v svoji votlini, toda naslednji dan sta pokazala nenavadno zanimanje za sneg. Jedla sta ga, se igrala in se valjala po njem.

Čez dva dni je zopet snežilo in hribi so bili čez in čez pokriti s snegom. V globokem, mehkem snegu sta se medveda le s težavo premikala, zato sta kmalu odnehala in ostala v svoji votlini. Njihov apetit se je nekoliko zmanjšal, toda bolj kot kdaj prej sta vneto kopala jame. Videl sem, da se je pri njih izvršila velika sprememba. Ponujal sem jima hrano kot prej, toda dan za dnem sta bila manj lačna. Čeprav je bilo malo snega, se nista oddaljila daleč od votline. Postala sta plaha in skrivnostna. Sredi novembra sem pregradil vhod v kozjo stajo in naredil na dnu luknjo, dovolj veliko, da sta medveda lahko šla noter in ven. Vse razpoke v steni sem trdno zamašil s cunjami. Ta dan je zopet začelo snežiti. V nekaj urah je bilo vse belo in zvečer je sneg tako na gosto naletaval, da nisem več mogel videti luči v izbi skozi okno, če sem stal zunaj. Zelo mrzlo je postalo in Bumsli ter Sepha sta jasno pokazala, kako jima ugaja njihov temni brlog. Kot otroka srečna sta smuknila vanj večkrat na dan skozi majhno odprtino. Ob pol treh popoldne sta končno legla in se naslednje jutro pokazala le za dve uri.

Njihovo zimsko spanje

Sedel sem v brlogu ob medvedih. Nista se zakopala v listje, ampak sta ležala na vrhu, z nepokritima hrbtoma. Nista ležala tesno drug ob drugem, kot sem pričakoval.

Seveda ju ni niti njihova mati, niti ne jaz naučil, kako se pripravi zimsko ležišče. Vedela sta to že od rojstva. Toda prav tako kakor nista znala uporabljati svojih ušes kot mladiča, tako tudi še nista vedela, kako naj se pravilno položita na ležišče. To je delo matere-medvedke, to se pravi moje delo. Naslednje leto bosta že znala sama.

Pozno v mraku sem obiskal medveda in ju našel še vedno speča. Pol ure kasneje sta se pojavila pri koči. Valjala sta se po snegu, se drgnila ob češnjevo drevje in splezala na streho vrtno ute.

Proti koncu marca sta postala živahna, toda igrala sta se zgolj blizu kože. Nista bila lačna, ampak zelo žejna. Videl sem ju, kako sta pila iz luž. Naslednji dan sta bila pokonci od sedmih zjutraj do petih popoldne. Pretegovala sta otrple ude, toda komaj sta kaj jedla. Naslednji dan pa sta požrešno polizala med in pojedla nekaj mesa.

Končno je prišla pomlad in sneg je hitro izginil. Bumsli in Sepha sta jedla pomladanski žafran prav tako kot srnjad ali planinski zajec. Glodala sta vrbove in jelšve mačice, toda skrbno sta se ogibala

Medvedek s Kočevskega

Foto M. M.

gozdov, kjer je še ležal sneg. Zimsko spanje se je končalo.

Do srede junija sta medveda izmenjala dlako. S svojimi velikimi ušesi in nogami ter bleščečo dlako sta bila kar lep par.

Bumsli je bil svetlo rjave barve in Sepha srebrno črne.

Ko medvedi dorastejo...

Nekega dne je brez prestanka deževalo, toda čudno da medvedov to ni motilo. Nenadoma se je zgodilo nekaj nepričakovanega: okoli poldne je Bumsli izginil, medtem ko je Sepha mirno jedla na travniku. Vsi smo bili razburjeni, kajti še nikoli poprej ni Bumsli odšel kam na lastno pest. Okoli pol osmih zvečer smo zaslišali, da Bumsli trka na vrata. Zelo smo se ga razveselili. Toda kje je bila Sepha? Kaj sta medveda nameravala?

Bumsliju je bilo nerodno prav tako kot nam in nikakor ga nismo mogli spraviti v senik. Od časa do časa je glasno cvilil. Zjutraj je bila žena zelo žalostna, ker se njena ljubljenska Sepha še ni vrnila.

»Nekdo jo je ubil, prepričan bodi,« je rekla. Nisem bil takega mnenja, kajti ni tako lahko ubiti medveda.

Bumsli je bil videti žalosten in ni hotel jesti. Nenadoma so otroci zaklicali: »Mama, očka, Sepha je tu!« V trenutku sva bila zunaj. Sepha je poljubila Bumslija in eden drugemu sta povohala vratove. Potem je Sepha legla na pesek poleg kože. Očividno je bila zelo utrujena. Ko se je udobno zleknila, je takoj zaspala. »Sepha je morala biti ponoči zelo daleč,« je rekla žena. »Kako se bo vse to končalo? Nekoč se ne bo več vrnila. Kajti otroci medvedov zrastejo kakor drugi otroci in gredo svojo pot. Morali se bomo navaditi na to, da nas bodo nekoč zapustili...«

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Kdaj nevtralna pika — namesto rdeče?

Ta ali oni član zelene bratovščine se včasih ozre na zbirko trofej, ki si jih je priboril med dolgoletnim udejstvovanjem v lovu. Rade se pasejo oči po steni, kjer se vrste gamsovi roglji, srnjakovo rogovje in morda tudi jele-novo. Saj se prav sleherne teh trofej drže spomini, nepozabni spomini pa najsi bodo že kakršni koli. Te trofeje — če datirajo iz zadnjih dvajsetih let, so — razumljivo — lepo opremljene s pikami, seveda zelenimi, kajti kako si moremo misliti pravičnega lovca, ki bi se mu s stene smejala rdeča pika?! In vendar se včasih zgodi tudi kaj takega in to kljub z odliko opravljenemu lovskemu izpitu, kljub dolgoletni praksi in kljub vsej lovski pravičnosti po vrhu!

»Na kakšen način si pa tole rdečilo prigospodaril?« sem pobaral prijatelja, ki mi je razkazoval svoje trofeje.

»Hm — iz golega usmiljenja sem pomeril tistega kozla...« je rekel in se grenko nasmehnil. »Močno je šepal,« je nadaljeval, »dolgo sem ga opazoval, no — in potem sem ga položil, ker sicer bi ga bila vzela zima in družinska blagajna ne bi od tega imela ničesar.«

»Pa ocenjevalna komisija?« sem vrtal dalje.

»Zanjo ni bila važna dokumentacija na dovolilnici,« je povedal, »ampak višina, razkrcenost in debelina rogljev in pa seveda čeljust! Ocenjevalca sta ugotovila kategorijo II. a, pritisnila rdečo piko in — domovina je bila rešena!«

Takšni in podobni primeri pa niso osamljeni. Recimo, da je nekdo našel povoženega srnjaka ali celo jelena (I. a, II. a) ali pa uplenil obolelo divjad teh dveh kategorij, tedaj bi se pri ocenjevanju takšne trofeje morale jemati nekoliko drugačna merila.

Razen tega imamo tudi primere, ko so določeni deli lovišča zaradi intenzivnejše zaščite agrikultur izvzeti z ozirom na posledice rdeče pike. Konkretno: LD Begunjščica je pas lovišča med avtomobilsko cesto in Savo po dogovoru LZ izločila glede na odstrel srnjakov »prepovedane« kategorije, se pravi, če član upleni srnjaka II. a, dobi sicer rdečo piko, vendar brez disciplinskih posledic. Ta ukrep temelji na osnovi čim intenzivnejše zaščite agrikultur pred škodo po srnjadi, ki je na tem sektorju precej številna, torej s tendenco v tem delu lovišča srnjad zreducirati na minimum.

Dasi v takšnih okolnostih dobljena rdeča pika nima disciplinskih posledic, vendar tako ožigosana trofeja lastniku ni v posebno čast.

Kar pa se tiče rdeče pike na trofeji kategorije I. a, bi bilo treba najprej ugotoviti, v katerem primeru le-ta zasluži rdečo. Gamsi in cervidi te kategorije so smatrani kot plemenjaki, izmed katerih je kakšen kos odobren tudi za odstrel. Torej naj bi le v primeru, da je bila zdrava žival te kategorije uplenjena preko plana (torej neodobrena!) in to po nemarnosti uplenitelja, prišla v poštev rdeča pika kot kazensko znamenje in to z vsemi disciplinskimi posledicami, kot jih predvideva družinski pravilnik.

Spričo tega naj bi se za opisane primere uvedla tako imenovana nevtralna pika oranžne ali rumene barve, kot imajo to že uvedeno npr. na Koroškem.

Toliko odločujočim faktorjem v premislek in presojo.

Stanko Lapuh

Pripomba:

Na sestanku zastopnikov komisij za ocenjevanje trofej in odobravanje odstrela področnih lovskih zvez, ki je bil 7. III. 1960 na LZS, je bila tudi vloga rdeče in zelene

pike jasno opredeljena. Z rdečo piko komisije označijo trofeje kategorij I a in II a, z zeleno pa I b in II b. Pri tem je bilo tudi poudarjeno, da je rdeča pika le znak za vzrejno vrednost oziroma kategorijo, ne pa znak za kaznovanje.

Nepravilno ravnaajo torej komisije, ki z rdečo piko označijo samo trofeje, uplenjene izven odstrelnega plana. Po tej logiki bi morale dobiti rdečo piko ne le samo trofeje I a in II a, ampak tudi trofeje kategorij I b in končno tudi II b, če so bile uplenjene izven odstrelnega načrta.

Trofeja I a ali II a, uplenjena po planu ali ne, dobi torej rdečo piko, ker spada v to kategorijo, če je pa lovec zagrešil nepravilen odstrel (uplenil npr. srnjaka II a, ki ga sploh ni v odstrelnem planu), je druga zadeva, ki je pa seveda lahko osnova za disciplinski postopek.

Ur.

Muflon v Trnovskem gozdu

Kot običajno sem se tudi v četrtek zvečer, 8. julija t. l. odpravil na lov na srnjaka z bratranecem Alojzom. Pripeljala sva se do hiše, ki se po domače imenuje pri Jakuži. Bratranec se je tu odločil, da gre v Jakuževe doline, jaz pa v ogrado, ki jo z vseh strani obdaja strnjen gozd in se imenuje V kuhinji. Dobila pa je ime po tem, ker so včasih na tem mestu skuhalo nešteto kop. Kraj pod ogrado imenujejo Oglarija, kjer so včasih vozniki nakladali oglje. Ura je bila šele 7 zvečer, a je pol ure prej divjala nevihta. Zato sva bila mnenja, da je kar primerno za čakanje. Pihala je rahla burja in ravno v pravi smeri, iz gozda ven. Previdno sem se bližal omenjeni ogradi, ki je oddaljena 200 metrov od avtomobilske ceste, ki vodi v gozd Tisovec. Ko sem prišel na čakališče, sem najprej previdno pogledal skozi redek leskov

grm, če se morda že kaj pase. Zapazil sem sredi ograde v srednje visoki travi čudno temno gmoto. Ko je dvignila glavo, sem zagledal močne temne polžasto zavite roge ter bel smrček in bele obročke okoli oči. Najprej se mi je zdelo, da se pase domači ovca, koštrun. Ker je bil oddaljen le okoli 50 korakov, sem lahko takoj ugotovil, da nima na sebi volne, ampak temnorjavo dlako, hkrati sem se pa spomnil na sliko muflona v 1. letošnji številki revije Lovec, da mu je enak, razen, da ima ta na zgornji nosni izboklini manjšo belo liso. Ker se je pasel obrnjen naravnost proti meni in me ni opazil, sem ga opazoval več kot pol ure.

Ko sem čutil, da mi je leva noga zaspala, ker sem nerodno sedel, sem se moral premakniti. Tako me je muflon zapazil. S počasnimi koraki se je začel oddaljevati in šele, ko je prišel do razvaljenega nizkega zidu, se je z lahkim skokom pognal za grm in naprej v golo.

Zelo mi je bilo žal, da nisem imel s seboj fotografskega aparata, ker je bil izredno lepa priložnost za posnetek. Izredno sem bil presečen ob tem lovskem doživetju in sem bil zadovoljen tudi brez srnjaka. Z bratrancom si nisva bila na jasnem, od kod muflon v tem kraju. Morebiti se bodo mufloni v bližnji bodočnosti naselili tudi v lovišču naše lovske družine.

Jože Krapež,
LD »Kozja stena«, Predmeja

Pesticidi so kemijske spojine, ki uničujejo razne organizme. Pred četrto stoletje je kemik Pavel Müller odkril tako kemikalijo, dikloridfeniltriklorešana, ki je kot »DDT« postala svetovno znana in za katero je leta 1948 prejel Nobelovo nagrado za medicino.

Za tem so sledila številna odkritja kemijskih snovi, ki učinkujejo na razne škodljivce. Tako imenujemo snovi proti žuželkam (insektom) insekticide, proti pršicam (grinjam) akaricide, proti trihinam nematocide, proti bakterijam baktericide, proti glivam (gobam) fungicide, proti plevelem herbicide.

Ker divjad vedno pogosteje pride v dotiko s temi snovmi, je dobro, da lovci v bistvu poznamo naravo oziroma lastnosti pesticidov. Pa tudi za lovce same kot ljudi je pomembno, kako te snovi delujejo na naš — ali živalski — organizem, ker jih z vsakdanjo hrano vedno več pojemo.

Še danes je DDT najbolj uporabljan insekticid, saj ga na

vsem svetu danes izdelajo okoli 100 000 ton na leto. Število sintetičnih sredstev se pa naglo množi. Za varstvo rastlin v poljedelstvu sta v bistvu dve skupini in sicer klorirani ogljikovi vodiki in estri fosforjeve kisline. K prvi skupini spada DDT, potem y-hexaklorcyclohexan in podobne spojine (DDT, Hexa, ketani, Dieldrin, klordani, Aldrin, lindani itd.), k drugi skupini pa najbolj poznani zastopnik E 605 (Dietylnitrofenilthiofosfat). Kmalu pa se je pokazalo, da so te snovi škodljive celo za sesalce in tudi za človeka. Posebno škodljivi so zelo obstojni klorirani ogljikovi vodiki.

Od teh strupov so tri skupine: koncentracijski strupi, sumativni in kumulativni. K prvim spadajo mnoga zdravila, ki v majhnih množinah zdravijo, v velikih usmrčajo. Drugi v majhni množini učinkujejo nebitveno, toda učinki lahko združijo (sumirajo) stalno. Zato se mnogi majhni do resne škodljivosti. Tretji se nabirajo v telesu, dokler ne dosežejo škodljive množine in začno učinkovati kot strup. V to skupino najbrž spadajo klorirani ogljikovi vodiki, predvsem DDT, Aldrin, Dieldrin, klordani in drugi. Estri fosforjeve kisline, menijo, da spadajo h koncentracijskim strupom, ki pa lahko razkrajajo in so zato za zatiranje škodljivcev najsimpatičnejši. Kaj pa se s strupi v telesni presnovi godi, si znanost še v mnogočem ni čisto na jasnem in spoznamo strupeni učinek šele, ko se po kaže škoda. Posebno kvarni so zaostanki teh sredstev v živalskih in rastlinskih živilih, kjer gre za sumativne in kumulativne strupe. Ti zaostanki povzročijo lahko hudo in trajno ter celo dedno škodo. Zelo obstojne snovi lahko poljedelska zemljišča za desetletja okužijo, tako da so tamkaj vzgojene rastline stalno obremenjene z ostanki teh strupov. Navzlic včasih dvomljivim koristim teh sredstev, si jim ne moremo odreči, ker biološka sredstva, to so zajedavci na teh škodljivcih, tem niso kos. Človek je namreč naravno ravnotežje tako porušil, da naravna sredstva za uničevanje škodljivcev ne zadostujejo več. Mimo tega pa nam je skoraj docela neznan, kakšne posledice imajo naravni zaostanki, to so zaostanki, ki jih povzročajo škodljivci sami. Tako npr. so se produkti presnove plesnih gliv izkazali kot povzročitelji raka na živalih. Zato že dajejo prednost uporabi lahko se razkrajajočim estrom fosforjeve kisline, ne pa obstojnim pesticidom, kjer je nevarnost za tvorbo zaostankov — kloriranih oglji-

kovih vodikov. Preskušajo pa že sredstva, ki uničijo zgolj škodljivca, ki so mu namenjena. To je zlasti važno za zatiranje plevele. Taka sredstva omogočajo znatno večje poljske pridelke žit, stročnic in okopavin. V najnovšem času pa preskušajo metodo z vabami žuželk, zlasti metuljev in sicer s snovmi, ki privabljajo na hrano ali na paritev oz. odlaganje jajčec. Znano je, kako neverjetno razvit voh imajo nekateri metulji. Dalje so snovi, ki naredijo mrčes neploden ali onemogočajo žrtje. Končno in pred vsem pa je važno, da uporabljamo le take množine sredstev, ki lahko koristijo. Zato se je treba glede načina uporabe in doziranja strogo držati strokovnih navodil.

(Po »Kosmosu« 1965/5)
M. S.

Lisičje zgodbe

Lisica — ti preklemana rdeča duša, ki vzburkaš kri vsakemu, ki ima vsaj malo lovske krvi, ko te vidi. Vesel te je lovec jeseni na stojišču, vesel v ranem jutru, ko čaka srnjaka in se ti prihuljeno plaziš ob robu njive, vesel ob klicanju jereba, ko pomoliš rdečo glavo izza bukve, da ti natrosi svinca v kožuh. Kaj hočemo, tako je lisičje življenje.

Takole je bilo, ko sem uplenil prvo: Pust oblačen decembrski dan. Posedam po kuhinji in se ne morem pripraviti k študiju, je pač sobota. Premišljuje, kam bi šel popoldan. Na Čepule grem. Rečeno — storjeno. Hitro positnarim za kosilo, puško na ramo in hop na kolo. Pri Klemenu pustim kolo in jo počasi maham po zaledeneli cesti navzgor. Ob treh popoldan sem v naši lovski koči na Čepulah. Malo posedim, pomalicam in se odpravim proti Dobretovemu kozolcu. Zlezem na tepko ob robu gozda, počakam, da se pomirim od hoje, nato pa nekajkrat prav narahlo zavekam na zajčje večalo. Šele sedaj čutim mraz. Od časa do časa še malo zavekam in čakam, čakam. Mrači se že. Nič se ne gane. Zebe me tako, da prstov na rokah že dosti ne čutim. Tedaj jo zagledam. Teče proti meni in se ogleduje okoli sebe. Ko priteče na 20 m, vžgem. Bliskovito odskoči kvišku. Še enkrat streljam in ni je več. Grem na nastrel, ne krvi ne dlake. Pogledam še na rob, kjer sem jo nazadnje videl. Zagledam jo ob robu gozda, že mrtvo. Moja prva je.

Potem se je odprlo. Jutro naslednje nedelje me najde globoko v Hudičevju. Sledovi zajcev, srnjadi vsepovsod, le lisičjih nikjer. Po-

časí lezem po kolovozu navzgor proti Nartovčevi kmetiji. Medtem je začelo zopet snežiti in drobne snežinke se počasi vrtinčijo po zraku. Pod Žanovo uto postojim. Z daljnogledom pretipam vse po bočje okoli sebe. Nič in nič, kot zakleto. Povsod tišina. Tedaj se pod mano na stezi nekaj zgane. Pogledam. Lisica je, gleda naravnost vame. Obmirujem ko kip. Počasi, nezaupljivo se pomakne naprej — v smrt.

Med tednom se je otajalo še tisto malo snega in naslednjo nedeljo smo imeli pogon na zajce v Nemiljah. Lep, sončen dan. Lovcev malo, pa vendar dosti, da zastavimo najvažnejša stojišča. Bidovec me postavi na rob majhnega jarka. Psi se še ne oglašajo, pogon se še ni začel. Sam ne vem, kdaj se znajde pet metrov pod mano krasen lisjak. Bliskovito dupliram — lisjak samo zakolobari z repom in izgine s celim kožuhom kot kafra. Lahko si mislite, da sem bil potem vse, le lovec ne, tako so me lovci vzeli v precep. Prišel je februar — mesec lisičjega ženitovanja. Mehletov oče s Čepulj mi pove, da jih sliši vsak večer, kako bevskajo pod hišo. Kmalu sem spet na Dobretovi hruški — priljubljeni preži, od koder je lani gost — inozemec štirikrat streljal na srnjaka. Po vsakem strelu je Italijan dejal: »Srnjak kaput«, čuvaj Francek pa: »Niks kaput«. No, tega »kaputovanja« se je srnjak po četrtem strelu naveličal in odšel prav pod hruško v goščavo. Tako torej sedim v hruški in čakam. Nekje pod Veliko frato se oglasi lisjak, na levi mu odgovori lisica. Lisjak bavka in bevška ter se mi vedno bolj bliža. Kmalu ga zagledam, kako se plazí med redkimi borovci. Mušica ga vseskozi sprem-

lja. Ko pride na rob gozda, obsedi. Dolg plamen se potegne iz cevi, pok odmeva po grapah in se podesetorjen vrača. Lisjak skoraj navpično dvigne rep, odskoči in s smrčkom pri tleh izgine za rob. Ne boš daleč, si mislim. Res ga najdem naslednje jutro ob potoku že trdega.

Morda bom kdaj drugič še napisal, kako sva z Vinkom v Poljanski dolini tri na mah, kako smo jih kopali in sva se z Bidovcem dokopala do dveh jazbecev, o lisici z zanko, o čakanju pri luninem svitu, o mnogih nepričakovanih srečanjih.

Branko Galjot, LD Jošt

Izjalč vljeni lov na medveda

V sredo 21. aprila 1965 ob petih zjutraj je čevljar iz Potoka pod Blegašem šel kot vsak dan na avtobusno postajo, da se odpelje na delo v tovarno. Sredi poti mu nenadoma zastane korak. Pred seboj na poti je zagledal — medveda. Seveda je takoj stekel nazaj do bližnjega lovca, a lovec mu ni verjel, ker je čevljar že večkrat koga »naplahtal«. Ker je moral tudi lovec od doma v službo, je poslal »v izvidnico« svojega brata — nelovca. Končno so ugotovili, da je medved res prišel na obisk v lovišče LD Železniki in pustil v blatu svoje 17 cm široke odtise podplato, torej okoli 100 kilogramska zverina. Pod Ratitovcem se je prejšnja leta medved že pojavil, na tem področju pa medveda še ni bilo.

Naslednjega dne, v četrtek 22. aprila, so iz Železnikov telefonirali lovski zvezi v Kranj, če medveda lahko streljajo. Tega

dne je zapadel sneg, imenovan »bajtarski gnoj« in pokril hrib in dol. Bil je pravi zimski dan sredi pomladi.

V petek so medveda presledili in ugotovili, da je v Ojstrem vrhu. Ob treh popoldne se je na zbornem mestu na Češnjici zbralo okoli 40 lovcev. A lovca Toneta ni bilo med njimi. Toda za medveda je vseeno zvedel, prav ta dan, ko se je pripravljala nanj »ofenziva«. Ko mu je pismonoša povedal, da je sledil medveda, se je brž oblekel in krenil za podplatarjem — častna beseda — sam brez puške. Zakaj pa ne, če jo je pa prodal!

Medtem so lovci obkolili Ojstri vrh. Ko so zadnji zavzemali stojišča in sklepali obroč, so baje od sile debelo pogledali: iz Ojstrega vrha proti Medvedjeku se je vil medvedov sled, ob njem pa Tonetov...

-elf-

Presenetili sta ju

Zadnje dni v juniju je bilo, ko sta se Tone in France odpravila kosit. Bilo je rano zjutraj in hodila sta molče. Pot ju je vodila skozi sotesko, ki je z ene strani gosto poraščena z grmovjem in robidovjem in le tu in tam se dvigajo visoke smreke. Nekoliko više pa se dviga mogočna skalna stena. Pod ozko potjo pa se vije struga, kjer se voda peni in prši na tisoče drobnih kapljic. Tako je zrak nasičen z vlago. To je pravi raj za divjad. Ko sta bila lovca že skoraj izven soteske, je zašumelo listje in na smreko sta planili dve temni živali. Visoko na smrekici sta se ustavili in zvedavo zrlí na prikazni spodaj. Tone in France sta se kmalu opomogla od presenečenja. »Kuni,« je iztisnil France. Toda kaj, ko sta bila obožena samo s kosami. Zadrego lovcev je rešil Tone, ki je odvrigel koso in se spustil v divji tek proti domu. Čez nekaj minut se je vrnil s puško in tremi naboji. Puško je potisnil Francetu v roke, ker je sam komaj lovil zrak. Trenutek za tem je že jeknila puška in mlahavo telo je zdrsnilo med vejami na tla. Puška je še drugič udarila, na tla pa je padlo le nekaj vejic in kuna se je pognala po deblu navzgor. Šele tretji strel jo je sklatil z drevesa. Lovca sta si sedaj plen malo bliže ogledala. Bili sta mladi kuni zlati, ker bi sicer ne čakali. Obema želim še več takšnih presenečenj, a da bi bila bolj pripravljena.

Ivan Drobne, dijak,
Lahomovo 12, p. Laško

Skobčevo gnezdo

Maja letos sem po lovišču Roza-lija iskal gnezda ujed, pa sem našel le skobčevo gnezdo, v katerem sta bili dve jajci. Čez nekaj dni jih je bilo pet. Ko je bil mesec naokrog, je bilo v gnezdu pet mladičev. Po 14 dneh sem se odločil, da uničim stara in mladiče. Neko jutro sem se odpravil okopavat koruzo lovske družine. Med potjo sem utrgal travo in zapiskal ti, ti, ti... Priletel je samec in sklatil sem ga z vejce. Nekaj dni, dokler so bili mladiči v gnezdu, sem še hodil čakati samico, ki pa na klic nikoli ni priletela na strelno razdaljo.

Marjan Gajšek, LD Šentjur

Dragemu lovskemu tovarišu Francu Freglu v spomin

Komaj 18-letna fanta sva se spoznala, Ti kot sin planin, jaz pa doma izpod Pohorja. Ze takrat sem spoznal, da imaš veliko veselje do narave. Leta 1932 sva se razšla in najina pota so se ločila 15 let.

Ko sva se po letih trpljenja leta 1946 srečala kot lovca na domačih tleh, sem Te kot tajnik takratne Okrajne lovske zveze Slov. Bistrica pritegnil v upravni odbor zveze. Tu si kot starešina LD Šmartno na Poh. in član upravnega odbora Okrajne lovske zveze Slov. Bistrica mnogo pripomogel, da smo mladi lovci tako hitro doumeli lovsko pravičnost. Mnogim si pomagal kot lovski strokovnjak, da smo opravili lovske izpite. Bil si mirnega in tihega značaja ter zato pri lovcih in drugih splošno priljubljen.

Spomladi leta 1948 si me povabil, naj odstrelim v lovišču Šmartno na Poh. petelina. Rad sem se odzval vabilu. Odpravila sva se na Pohorje k Požarnikovim, kjer si v družbi nas mlajših lovcev pripovedoval svoje doživljanje. Pozno v noč smo poslušali Tebe, tovariša Požarnika in Staneta, kako je treba loviti na tega čarobnega pevca.

Zgodaj zjutraj sva se odpravila. Zvezde na nebu so nama mežikale in nama skozi košate veje mogočnih jelk razsvetljevale temno pot. Vetrič je skoraj neslišno pihal proti vrhovom planin in nama prijetno hladil potno čelo. V daljavi so se v dolini svetile luči mesta. Ko sva se bližala rastišču, so trepetale na temnomodrem nebu zadnje zvezde. Na prostrani poseki, kamor sva prispela mimo-grede, je bilo še vse tiho; narava je še počivala odeta s kopreno tajnosti in skrivnosti noči. Še no-

ben pevec iz ptičjega zbora se ni oglasil, le sova se je oglašala in motila nočni mir. Tako sva prečkala poseko. Tu pa tam sva obstala in prisluškovala. Naenkrat si me ustavil in mi dal z roko znamenja, naj počakam. »Ali ga čuješ?« si mi šepnil. Začul sem telek — telek. Potem sva naskakovala in uživala, dokler mi nisi dal znamenja, naj streljam. Rezko je odjeknil strel in že sem videl, kako je padal mogočni ptič. Utrgal si dve smrekovi vejici, eno si dal ptiču kot zadnji grizljaj, drugo, orošeno s kapljico njegove krvi, pa meni.

Večino prostega časa si posvetil lovu, ki si se ga naučil od očima. Že v zgodnji mladosti si hodil po domačih loviščih Pohorja in se veselil prirodnih lepot. Težko bolan si iskal zadnja leta utehe in razvedrila najraje med lovskimi tovariši. Kako si bil med njimi priljubljen, je pokazala častna udeležba lovcev pri Tvojem pogrebu. Zadnje slovo in zahvalo Ti je izrekel starešina LD Cigonca Franjo Ledinek, nakar so lovci sneli s klobukov zelene vejice ter jih kot zadnji pozdrav vrgli v prerani grob drugega tovariša.

Ni Te več med nami, dragi Franci, toda Tvoje zlato srce, Tvoja lovška pravičnost in Tvoja delavnost nam bodo ostale trajno v spominu.

Počivaj mirno in pokojno v večnem lovišču, in lepa hvala za vse!

Tone Ferik,
tajnik LD Polskava

Foto J. Pavlič

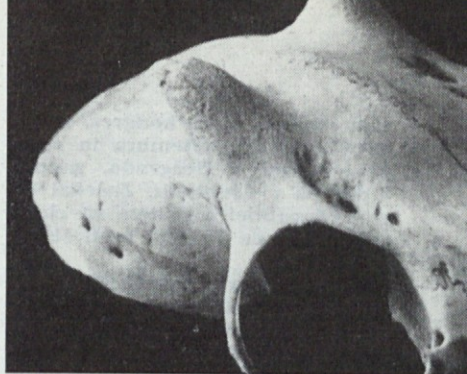

Foto prof. dr. J. Rant

Srnjak — srna

Letos pozno spomladi je avtomobilist v lovišču LD Sorško polje povozil »srnjaka« in je komisija najprej mislila, da je poginula žival enoletni srnjaček. Žival je namreč imela na glavi kake 4 cm dolge koščene odrastke, pokrite še s kosmato kožico, kakor neoguljeno rogovje. Pri notranjem pregledu živali pa se je izkazalo, da je breja srna z dvema zarodkoma. Po zobovju sodeč je bila srna stara 3—4 leta.

V naravi najdemo večkrat podobne pojave, da ima namreč bitje enega spola tudi večje ali manjše znake drugega spola. Smatramo, da je takim spakom ponavadi vzrok razvojna motnja spolnih organov.

Prof. dr. Jože Rant

Iz lovske organizacije

MEDNARODNI KONGRES
ZNANSTVENIH DELAVCEV
S PODROČJA LOVSTVA
SEPTEMBRA V JUGOSLAVIJI

Lani je minulo 10 let, odkar je bila ustanovljena mednarodna zveza znanstvenih delavcev s področja lovstva (angleško se imenuje International Union of Game Biologists). Člani te zveze — članstvo je individualno — si medsebojno izmenjujejo kadre, literaturo in izkušnje. V tem okviru je na primer letos doktoriral na Biotehniški fakulteti v Ljubljani g. van Haaf ten iz Holandije in to o srnjadi. Vsako drugo leto pa se člani, ki jih je doslej 228 iz 23 držav, sestajajo na kongresih te zveze. Kongres je vsakič v drugi deželi; v predhodnem dveletnem obdobju je v isti deželi tudi sedež Zveze. Doslej je bilo teh kongresov 6.

Glede na znaten razvoj lovske znanosti pri nas je bila Jugosla-

vija izbrana za 7. kongres, ki bo od 23. do 28. septembra in sicer prve 3 dni v Beogradu, zadnja 2 dni pa v Ljubljani. Zasedal bo v predavalnici fakultete za elektrotehniko na Tržaški cesti št. 25 v Ljubljani.

Letošnji kongres označujejo določene posebnosti. Predvsem bo to, sodeč po prijavah udeležencev, po številu največji dosedanji kongres; doslej je namreč prijavljenih okrog 200 udeležencev (na doslej največjem Kongresu v Angliji jih je bilo 106) in to iz 23 držav. Razen tega je tudi število prijavljenih referatov največje, namreč okrog 70 (doslej največ 40). Vse to je posledica dejstva, da se bo kongresa pri nas udeležilo tudi veliko število znanstvenih delavcev iz socialističnih dežel, katerih je bilo na prejšnjih kongresih malo; doslej na nobenem kongresu ni bilo hkrati zastopanih več kot 16 držav.

Kongres v Jugoslaviji bo potekal pod naslovom »Divjad v današnjih biocenozah«. Iz te tematike je tudi največ referatov. Koreferati bodo iz naslednjih tematik: »Vpliv človeka na divjad«, »Divjad in njen vpliv na okolje«, »Vpliv kemičnih in tehničnih sredstev na divjad«. Izven teh tem pa so bili prijavljeni še drugi referati, ki smo jih uvrstili v dve nadaljnji skupini in to »Fiziologija divjadi« in »Patologija divjadi«.

Po kongresu se bo v dneh od 29. sep. do 2. okt. vršila ekskurzija, ki bo zajela alpski, mediteranski in hribski biotop (Ljubljana — Vršič — Trenta — Gorica — Pula — Reka — Gorski Kotar — Kočevje — Ljubljana). Na tej ekskurziji bomo skušali udeležencem prikazati naša rastišča in divjad skupaj z njeno problematiko. Obenem jim bomo prikazali tudi našo lovsko organizacijo — gojitvena in družinska lovišča. Upamo pa, da bodo na tej ekskurziji videli tudi obilo lepote naše dežele.

Vsemu Kongresu kot tudi posameznim udeležencem tega Kongresa želimo, da bi se pri nas v vseh ozirih dobro počutili in ponесли s seboj dosti lepih in koristnih spominov.

S. Valentinčič

Lovska družina Dobova

Lovišče med Savo in Sotlo, s katerim gospodari LD Dobova, meri 2258 ha. Bogata obrasla obrežja obeh rek in ravna polja, posejana največ s pšenico in koruzo, nudijo dovolj zavetja pernati in dlakasti divjadi. Dvotirna železniška proga razpolavlja lovišče na približno enaka dela. Lovišče je primerno za intenzivno gojitev fazanov in zajcev. Na žalost se lovna površina vidno krči zaradi hitrega širjenja naselij. Okoliške vasi Sela, Gaberje, Mali Obrež, Veliki Obrež, Rigonce, Loče, Mihalovec in Mostec se bodo kmalu zrasle v eno samo naselje. LD je ob ustanovitvi 1945. leta štela 16 članov. Do danes se je število članov več ko podvojilo. Prvi starešina Franc Curhalek iz Mosteca, je januarja letos slavil svojo 90-letnico. Družino je uspešno vodil, dokler mu je zdravje dopuščalo. Iskren lovski tovariš uživa velik ugled. Na zadnjem občnem zboru družine, 10. aprila 1965, je bil za starešino ponovno izvoljen Avgust Merslavič. Za požrtvovalno delo je bil odlikovan z Redom za lovske zasluge II. stopnje. V sodelovanju z občinsko skupščino Brežice in Lovsko zvezo Videm Krško smo v pretekli lovski sezoni spustili v lovišče 270 fazanjih kebčkov. Za osvežitev krvi smo spustili tudi 24 zajcev. Inozemski gosti iz Italije so nam zvišali saldo blagajne za 500 000 din. Ta vsota bi bila gotovo mnogo večja, če bi nam nepričakovana poplava konec oktobra ne bila prekrizala računov. Letno odstrelimo tudi do 10 kosov srnjadi. Družina je razvila svoj

lovski prapor leta 1964. Pri zbiranju sredstev smo našli veliko razumevanje in pomoči lovskih forumov, družin, članov in drugih ljubiteljev narave. Na praporu je 94 žebličkov in 10 trakov. Kot vsako leto smo tudi letos praznovali 1. maj v objemu zelene Dobrave. Priredili smo tekmovanje v streljanju na umetne golobe. V prijetni družbi z gosti LD Krško in Globoko pa smo se dogovorili, da pričnemo tudi z gradnjo lovske kočje v Dobravi.

Ado Vovčak

Jubilanti

Janez Jeras (Begutov Janče), član LD Tuhinj, 60-letnik. Bivšemu lovskega čuvaju želimo, da bi še dolgo vodil skupne love in skrbel za divjad v našem hribovitem lovišču ter bil učitelj mladim lovčcem. Odlikovan je bil z Znakom za zasluge. Za časa nemške okupacije je vsestransko deloval v NOV. Kot cestar je npr. moral popravljati porušene cestne mostove v Tuhinjski dolini, ponoči jih je pa podiral. Janče, še na mnoga leta!

Člani LD Tuhinj — Sila

Umrli

Asani Refik, član LD Loka pri Crnomlju, makedonski rojak, je podlegel v prometni nesreči, 44 let star. Pokojnik je bil požrtvovalen lovec in iskren lovski tovariš. Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu!

LD Loka — J. Ž.

Franc Garafolj, član LD Vrhnika, 43 let star. S pokojnikom smo zgubili marljivega sodelavca, skrbnega in vestnega funkcionarja ter pravičnega lovca. Z dvajsetimi leti se je pridružil partizanskim enotam in se ves čas boril v Tomšičevi brigadi XIV. divizije in zato prejel tri visoka odlikovanja.

Zglednega lovskega tovariša bomo ohranili v trajnem in častnem spominu!

LD Vrhnika

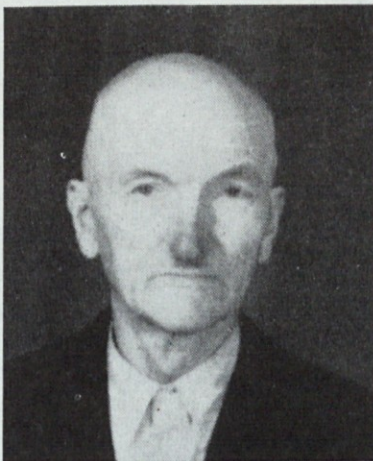
Avguštin Štefan, član LD Rogatec, se je letos v maju, star 71 let, preselil v večna lovišča. Skrbnega gojitelja divjadi in vzgojitelja mladega lovskega kadra ter večkratnega odlikovanca se bomo s hvaležnostjo in spoštovanjem spominjali!

Člani LD Rogatec

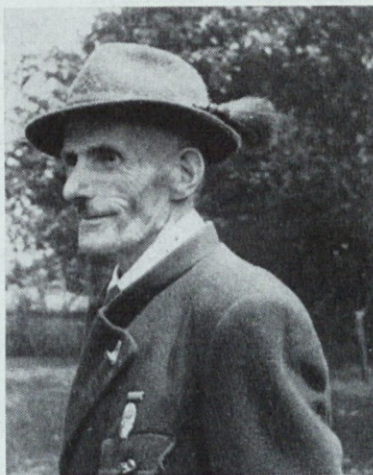
Karel Pirnat, član in soustanovitelj LD Zagorje ob Savi, je v 73. letu nenadoma preminul. Zgodaj osirotel se je prebil od pastirja, hlapca in rudarja do nameščenca pri rudniku. Bil je koroški borec, aktivist v narodno-osvobodilni borbi ter je, čeprav nad 50 let star, odšel v partizane. Po osvoboditvi je bil več let funkcionar v družini in je požrtvovalno prijel za delo povsod, kjer je bilo treba. Odlikovan je bil z Znakom za lovske zasluge. Borcu za svobodo in delavske pravice ter zvestemu in iskrenemu lovskega tovarišu časten in trajen spomin!

LD Zagorje — M. Š.

Janez Jereb, član LD Šentjernej, star 71 let. Dobrega lovca in učitelja naraščaja ter iskrenega in požrtvovalnega tovariša se bomo hvaležno spominjali.

Lovci šentjernejske družine

Jožef Ducman, član LD Rogatec, 50 let zgleden lovec in vesten varuh divjadi, je 75 let star omagal na svoji življenjski poti. Časten mu spomin!

Člani LD Rogatec

Lovska kinologija

Pregled psov v Celju

Letošnji pregled psov je bil v Celju 30. maja, tokrat za vse lovske pasme, razen jamarjev. Kinološki odsek LZ Celje je namreč sklenil, da bodo v bodoče pregledi jamarjev hkrati s preizkušnjo psov v umetnem rovu, da se na

ta način zagotovi udeležba jamarjev vsaj na eni lovski preizkušnji. Preizkušnje jamarjev v delu v rovu in na planem so namreč zaradi nezainteresiranosti vodnikov odpadle skoraj vsako leto.

Skupno je bilo na pregled privedenih 85 lovskih psov in sicer 36 brakov jazbečarjev, 32 goničev, 14 šarivcev in 3 ptičarji.

Najštevilnejša pasma so bili braki jazbečarji, ki so prejeli 11 prav dobrih in 9 dobrih ocen; 14 psov je bilo zaradi napačne plečne višine (prenizki ali previsoki) ocenjenih z oceno zadostno, 2 sta bila diskvalificirana kot križanca in sta jima bili odvzeti potrdili o vpisu v RMBj. Vzreditelji pri tej pasmi še mnogo grešijo, ker že v leglu ne uničijo mladičev, ki kažejo, da bodo imeli nepravilno plečno višino. Sicer pa je pasma že precej izenačena.

Razred zase so bili kratkodlaki istrijani. Od 19 privedenih jih je bilo kar 11 ocenjenih s »prav dobro« in je po mnenju sodnika Kristena med njimi več bodočih odličnjakov. Kaže, da je na področju celjske zveze nastal močan vzrejni center kvalitetnih kratkodlakih istrijanov. Žal so popolnoma razočarali posavski goniči. Od 10 so bili pozitivno ocenjeni le trije. Ta pasma še vedno močno trpi zaradi nesistematične vzreje in nedosledne selekcije ter ne kaže nobenega napredka.

V krogu za ptičarje in šarivce, kjer je ocenjeval sodnik Skofic, so prevladovali španjeli. Po mnenju sodnika je kvaliteta vsako leto boljša in to predvsem pri koker španjelih, ki so bili vsi ocenjeni pozitivno. Med špringer španjeli sta bila dva tipična predstavnik, ki sta prejela prav dobro oceno.

Pregled psov so si ogledali tudi številni lovci in ljubitelji psov. Želeli bi, da bi bil takšen odziv s strani vodnikov in opazovalcev tudi v jeseni na lovskih preizkušnjah.

S. K.

Na preizkušnjo psov vseh pasem v delu po krvnem sledu v Cerknico!

Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani bo pod pokroviteljstvom Lovske zveze Slovenije priredilo v nedeljo 7. novembra 1965 v lovišču Lovske družine Cerknica preizkušnjo lovskih psov vseh pasem po krvnem sledu. Ocenjevali bodo štirje sodniki, po pravilniku, ki je bil sprejet na zboru sodnikov na Travnji gori maja 1962 in potrjen od Kinološke zveze Slovenije. Sledovi sveže jellenje krvi bodo položeni s piklanjem, 3 dl na 1000 m in to že

Cerknica 1964

Foto VI. Pleničar

v soboto 6. 11. popoldne, v predelu »Loško«. Na konec vsakega sledu bo položen kos srnjadi. Lovci vodniki, katerih psi bodo za delo ocenjeni pozitivno, bodo nagrajeni. Za najboljšega psa na tej preizkušnji prejme vodnik razen darila še pokal.

Prijave pošljite najkasneje do 1. novembra t. l. na naslov: Pavel Cvenkel, tajnik DLP, Ljubljana, Miklošičeva 24 (Zavod za socialno zavarovanje).

Navodila za priučitev psa na krvni sled so v knjigi Naš lov II. del, stran 318—327. Z učenjem psa prični čimprej. Nabavi si 8 metrski sledni jermen z ustreznim ovratnikom. Pri iztrebljenju srnjaka prestrezi kri v temno steklenico, ji dodaj nekaj zrn kuhinjske soli, jo dobro premešaj in hrani v hladni kleti, ne pa v hladilniku. S tako krvjo lahko delaš nekaj dni umetne krvne sledove, na katerih učiš psa. Kadar polagaš krvni sled, imej gumijasto obutev. Kri polagamo z gobico v premeru 2 cm na kvadrat, ki je pritrjena z vijakom na palico. Ta način polaganja krvnega sleda se imenuje piklanje. V začetku piklaj bolj na gosto in izdeluj sled že po dveh urah. Pri nadaljnjih vajah piklaj vedno redkeje in prični z izdelovanjem po štirih, osmih urah itd. Sled naj bo dolg od 50 do 1000 m. Na koncu sledu položi divjad, če pa te nimaš, označi krvavo ležišče s čim več krvi. Psa nagradi za delo z lepo besedo in dobrim grizljajem.

Vabimo vse lovske družine, da na to preizkušnjo psov 7. novembra v Cerknico pošljejo čim več svojih članov. Zbirališče bo na trgu v Cerknici ob osmi uri.

Pravičen lovec lovi na veliko divjad vedno s psom krvosledcem!

Vladimir Pleničar,
vodja preizkušnje

PRIJAVLJENE PARITVE LOVSKI PSI:

Kratkodlaki jazbečarji:

Alka JRJki 307 — Iver Mali Demon JRJki 306, leglo bo 4. IX. 1965. Vzreditelj Franc Ječ, Gor. Lenard 36, Brežice.

Resasti jazbečarji:

Astra JRJri 197, bila na tekmi — Desi JRJri 200, bil na tekmi, leglo je bilo 18. junija 1965. Vzreditelj Jože Ban, Lokev 74, pošta Divača.

Nemški prepeličarji:

Blanka von Alpenberg JRC 1 NPr dd — Gacci von der Gamswand OHZB DW 522 — JRC 2 NPr dd, leglo je bilo 2. VIII. 1965. Vzreditelj Lovska zveza Celje, Celje, Čuprijska 19.

Špringer španjeli:

Drina Pokoška JRŠŠ 125 — Boj Podrakitniški JRŠŠ 87, bil na tekmi, leglo je bilo 18. VII. 1965. Vzreditelj Alojz Kapun, Pokošje 39, pošta Zg. Polskava.

Nemški kratkodlaki ptičarji:

Ajda JRPki 2768 — Luks JRPki 2765, leglo je bilo 20. VI. 1965. Vzreditelj Alojz Jelen, Velenje, Ljubljanska cesta 50.

Biba Loperška JRPki 2959 — Dren JRPki 3531, bil na tekmi, leglo je bilo 28. VII. 1965. Vzreditelj Alojz Zupanič, Spodnja Hajdina 58.

Lovski terierji:

Beba JRLT 1299, bila na tekmi — Čakor JRLT 1777, bil na tekmi, leglo bo 21. IX. 1965. Vzreditelj Franc Križnik, Vojnik 53.

Jola JRLT 2421 — Razor Osilniški JRLT 2245, bil na tekmi, leglo je bilo 25. VIII. 1965. Vzreditelj Mladen Koritnik, Ravne, pošta Kočevska Reka.

Eta JRLT 585, bila na tekmi — Ero JRLT 1375, leglo je bilo 26. VII. 1965. Vzreditelj Marjan Kokalj, Križe 51.

Siva Travnogorska JRLT 593, bila na tekmi — Runo Osilniški JRLT 2200, leglo bo 1. IX. 1965. Vzreditelj Lovska družina Sodražica.

Resasti foksterierji:

Reba JRFos 510 — Briks Liburniški JRFos 451, leglo je bilo 27. VI. 1965. Vzreditelj Alojz Ložar, Kamnik, Medvedova 12.

Braki jezbečarji:

Cita JRBj 1124 — Žigo JRBj 1195, leglo bo 7. IX. 1965. Vzreditelj Anton Jakopin, Grahovo 52 pri Cerknici.

Jola JRBj 1159 — Bruno JRBj 1305, leglo je bilo 10. VII. 1965. Vzreditelj Alojz Simetinger, Mišlinja 93.

Kratkodlaki istrski goniči:

Vzorna JRGki 3853 — Ari JRGki 3475, leglo bo 29. IX. 1965. Vzreditelj Jože Glad, Ograja 10, pošta Kuželj.

Ega RMGki 2392 vpis v JR v teku — Cero JRGki 3566, leglo bo 8. IX. 1965. Vzreditelj Lovska družina Sodražica.

Bara JRGki 3158 — Rik JRGki 2771, leglo bo 3. IX. 1965. Vzreditelj Venčeslav Oblak, Cerkno.

Muska Travnogorska JRGki 3723 — Ari JRGki 3475, leglo bo 4. IX. 1965. Vzreditelj Jožko Kalan, Kočevje.

Jaga Travnogorska JRGki 4096 — Cero JRGki 3566, leglo bo 5. IX. 1965. Vzreditelj Lovska družina Sodražica.

Posavski goniči:

Ara JRGp 4827 — Čapar JRGp 4824, leglo je bilo 27. VI. 1965. Vzreditelj Ivan Konečnik, Gradišče 11, pošta Slovenj Gradec.

Novi sodniški pripravnik za oceno zunanosti in delo vseh vrst goničev: Albin Korošec, Kozina št. 2/B.

Kinološka zveza Slovenije

Mladi kanji

Foto M. Mikec

